

Fakulta zemědělská
a technologická
Faculty of Agriculture
and Technology

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

FAKULTA ZEMĚDĚLSKÁ A TECHNOLOGICKÁ

Katedra zootechnických věd

Bakalářská práce

Ekonomické zhodnocení chovu koní ve vybraném regionu

Autor(ka) práce: Havlíčková Natálie

Vedoucí práce: Mgr. Čoudková Veronika, Ph. D.

České Budějovice
2024

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem autorem této kvalifikační práce a že jsem ji vypracoval(a) pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu použitých zdrojů.

V Českých Budějovicích dne

.....
Podpis

Abstrakt

První část bakalářské práce se věnovala aktuální situaci v chovu koní v České republice a jeho aspektům, mezi které byla zahrnuta výživa, vybavení, ustájení, podkovářská a veterinární péče. Cílem práce bylo shrnout náklady na jednotlivé oblasti chovu a na vybrané skupiny koní.

Jako zdroj informací byl využit průzkum trhu a rozhovory s provozovateli aktivního, pastevního a boxového utájení v oblasti Jihočeského kraje.

Výsledky práce ukazují, že vybavení jak na údržbu koně, tak základní vybavení pro koně a jezdce mělo celkovou hodnotu 65 629 Kč. Nejnákladnější položkou bylo ustájení, které se může cenově pohybovat od 4 000 až do 7 500 Kč za měsíc v závislosti na zvolené technologii ustájení. Produkce hříběte od inseminace až do věku tří let cenově vycházela na 206 716 Kč. Náklady na chov koně bez zátěže byly průměrně 63 102 Kč za rok, a se sportovním využitím 158 862 – 274 026 Kč za rok, v závislosti na výši investice do tréninku. Zisky v oblasti chovu koní plynou hlavně z poskytovaných služeb, a to z ustájení a jezdeckých lekcí.

Je proto důležité rozumně uvážit, zda má chovatel dostatek finančních prostředků, aby byl schopen vše dlouhodobě hradit. V případě zapuštění klisny je nutno zvážit, zda je její kvalita taková, aby budoucí hodnota hříběte zajišťovala návratnost investice.

Klíčová slova: chov koní, ekonomika, náklady, výnosy

Abstract

The first part of the bachelor's thesis was devoted to the current situation in horse breeding in the Czech Republic and its aspects, which included nutrition, equipment, stables, farrier and veterinary care. The goal of the work was to summarize the costs for individual areas of breeding and for selected groups of horses.

Market research and interviews with operators of active, grazing and box concealment in the South Bohemian Region were used as a source of information.

The results of the work show that the equipment for both horse maintenance and basic equipment for horses and riders had a total value of 65,629 CZK. The most expensive item was housing, which can range in price from 4,000 to 7,500 CZK per month, depending on the chosen housing technology. The production of a foal from insemination to the age of three was priced at 206,716 CZK. The cost of breeding a horse without load was, on average 63,102 CZK per year, and with sporting use 158,862 – 274,026 CZK per year, depending on the amount of investment in training. Profits in the field of horse breeding derive mainly from the services provided, namely stables and riding lessons.

It is therefore important to consider wisely whether the breeder has enough financial resources to be able to pay for everything in the long term. In the case of impregnating a mare, it is necessary to consider whether her quality is such that the future value of the foal ensures a return on investment.

Keywords: horse breeding, economy, costs, returns

Poděkování

Chtěla bych poděkovat mé vedoucí práce Mgr. Čoudkové, Ph. D. za cenné rady, odborné vedení a trpělivost při kontrole a konzultacích. Dále bych ráda poděkovala svým přátelům za podporu a cennou diskuzi.

Obsah

Úvod.....	8
1 Literární přehled.....	9
1.1 Chov koní v ČR.....	9
1.2 Jezdecký sport	12
1.2.1 Jednotlivé disciplíny	12
1.3 Základní aspekty chovu koní.....	15
1.3.1 Výživa	15
1.3.2 Ustájení	18
1.3.3 Welfare.....	23
1.3.4 Vybavení	25
1.3.5 Podkovářská a veterinární péče.....	25
1.4 Podnikání v chovu koní.....	32
2 Cíl práce	34
3 Materiál a metodika.....	35
3.1 Sběr dat.....	35
3.2 Vyhodnocení dat.....	35
4 Výsledky a diskuze	36
4.1 Náklady spojené s chovem koní.....	36
4.1.1 Výživa	36
4.1.2 Ustájení	39
4.1.3 Vybavení	40
4.1.4 Podkovářská a veterinární péče.....	43
4.2 Náklady na chov vybraných skupin koní	44
4.2.1 Březí klisna.....	44
4.2.2 Klisna s hříbětem do odstavu	46

4.2.3	Hříbě od odstavu do tří let.....	47
4.2.4	Mladý kůň bez zátěže.....	48
4.2.5	Mladý kůň se zátěží.....	49
4.2.6	Chov koně ve vlastních prostorách	50
4.3	Výnosy z chovu koní	51
5	Závěr	53
	Seznam použité literatury.....	55
	Seznam grafů.....	63
	Seznam tabulek	64

Úvod

Kůň je už od pradávna nedílnou součástí lidské společnosti. Zprvu se využíval pouze jako zdroj potravy, ale postupem času se domestikoval a začal využívat na polích jako pomocník rolníkům. Kůň zastal práci mnoha lidí a pomohl tak zvednout úroveň celému zemědělskému odvětví. Za dalších několik let se stal kůň zvířetem jezdeckým.

V novějších dobách je kůň zvířetem spíše sportovním, i přestože se stále pár jedinců práci v lesích či na polích věnuje. Nárůst zájmu o jezdecký sport začal zvyšovat nejen počty koní, ale i zájemců o jejich chov, který ovšem zahrnuje svá specifika. Koně jsou od přírody stádová zvířata, a tak není možný chov jen jednoho jedince, zároveň je nutné poskytnout koni dostatek prostoru v odpovídající kvalitě. Výživa koní je další důležitou složkou, kterou je potřeba nepodcenit, tak aby byl kůň v dobré kondici bez zdravotních problémů a bez omezení využití. V neposlední řadě je u koní potřeba dbát na správnou veterinární péči, jelikož vedle pravidelného odčervování a vakcinace se u koní může vyskytnout řada chorob. Nelze opomenout investice do vhodného vybavení v závislosti na způsobu využití koně.

Využití koní je převážně v oblasti sportu, přičemž mezi nejoblíbenější u nás patří parkur, drezura, vozatajství nebo dostihy. V rámci agroturistiky lze koně využít při pořádání táborů či jezdeckých lekcích. V současné době je také na vzestupu oblast hipoterapie, kde je využití koní ve třech oblastech, a to konkrétně v hipoterapii ve fyzioterapii a ergoterapii (HTFE), hipoterapii v psychiatrii a psychologii (HTTP), hiporehabilitaci v pedagogické a sociální praxi (HPSP) a parajezdecktví.

Kůň je v rámci hospodářských zvířat specifickým případem. Je na každém, aby zvážil finanční náročnost chovu tohoto zvířete. V rámci této práce je vytvořen přehled základních nákladů a výnosů v oblasti chovu koní v České republice, konkrétně v Jihočeském kraji.

1 Literární přehled

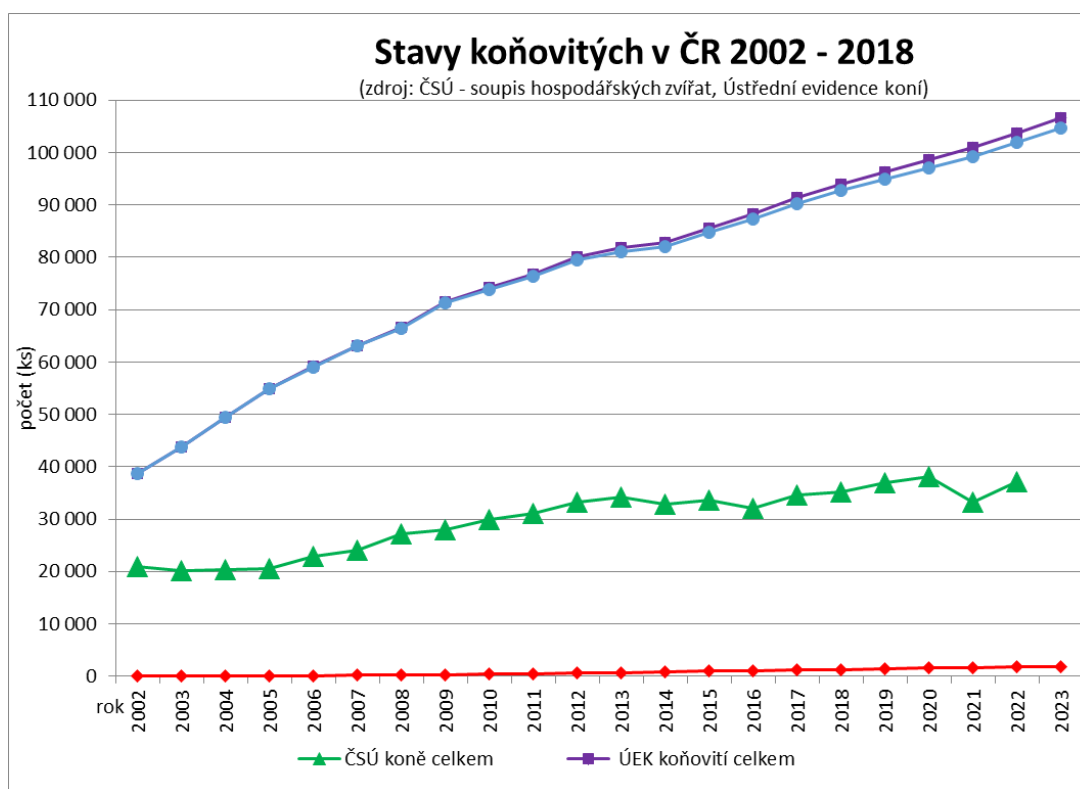
1.1 Chov koní v ČR

Chov koní má v České republice velkou tradici, která započala již v 9. století, přičemž naši koně vždy dobře sloužili svým majitelům a byli i žádaným vývozním artiklem. K výraznému zlepšení chovu koní docházelo od 16. do 18. století, kdy se dostávali do Evropy koně z Iberského či Apeninského poloostrova. Tak se koně dostávali i k nám, například do císařské obory v Kladrubech, do Valjdštejnovy Smrkovické obory nebo do Liechtenštejnských stájí v Lednici. Ke zlepšení chovu v ČR přispěly patenty císaře Karla VI. z roku 1736 a Marie Terezie z roku 1763. Dále Josef II., Leopold II. či František I. podporovali zakládání nových hřebčínů a připouštěcích stanic, jelikož probíhalo mnoho válek a bitev, v kterých koně hráli významnou roli. V 19. století získal největší oblibu chov anglických plnokrevníků, z kterých se vyvinulo spousty dnešních plemen. Na dopravu a zemědělství se naopak chovali chladnokrevníci a těžcí teplokrevníci (ASOCIACE SVAZŮ CHOVATELŮ KONÍ, 2024).

K historicky významným plemenům České republiky patří hlavně chov starokladrubských koní. Teplokrevníci chovaní na podkladě starých rakousko-uherských kmenů dali základ českému teplokrevníkovi, z čehož se v odštěpili ještě například slovenští a moravští teplokrevníci a koně kinští. Solná stezka pak ovlivnila chov noriků a belgičtí koně byli chováni na podkladě importovaných ardénských a vlámských koní. Dnes se na území ČR chová okolo 40 plemen koní, přičemž pro 23 z nich je v ČR vedena plemenná kniha (ASOCIACE SVAZŮ CHOVATELŮ KONÍ, 2024).

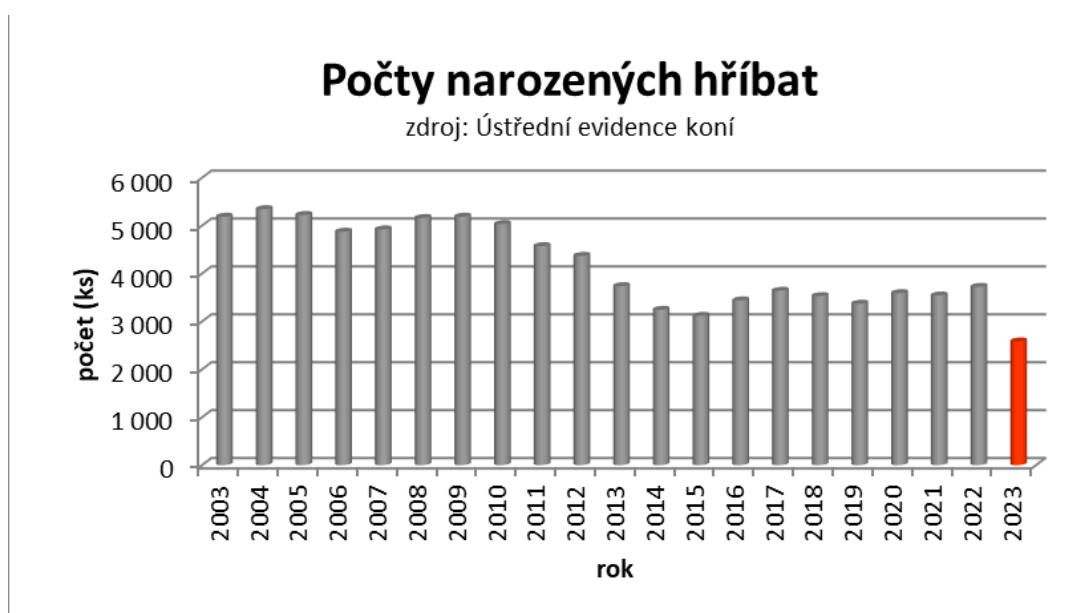
Počet koní v České republice stále roste, ke konci roku 2022 jich bylo už 101 887, což je o 2 903 koní více než v roce 2021, toto vyplývá z dat Ústřední evidence koní v ČR, která sídlí ve Slatiňanech (MALINOVSKÝ, 2023). Pouze v roce 2020 byl zaznamenán menší propad o cca 1 %, který byl prvním poklesem za posledních několik let (BLAŽEK, 2020). Nárůst počtu koní v ČR lze vidět na grafu 1, například v roce 2002 bylo 38 754 koní, ale v roce už 104 771 kusů (EAGRI, 2023).

Graf 1: Graf stavu koňovitých k roku 2023 (EAGRI, 2023)

V grafu č. 2 lze vidět počty hříbat, které se na rozdíl od počtů snižují. V roce 2004 bylo hlášeno 5 344 hříbat a v roce 2023 pouze 2 528 kusů (EAGRI, 2023).

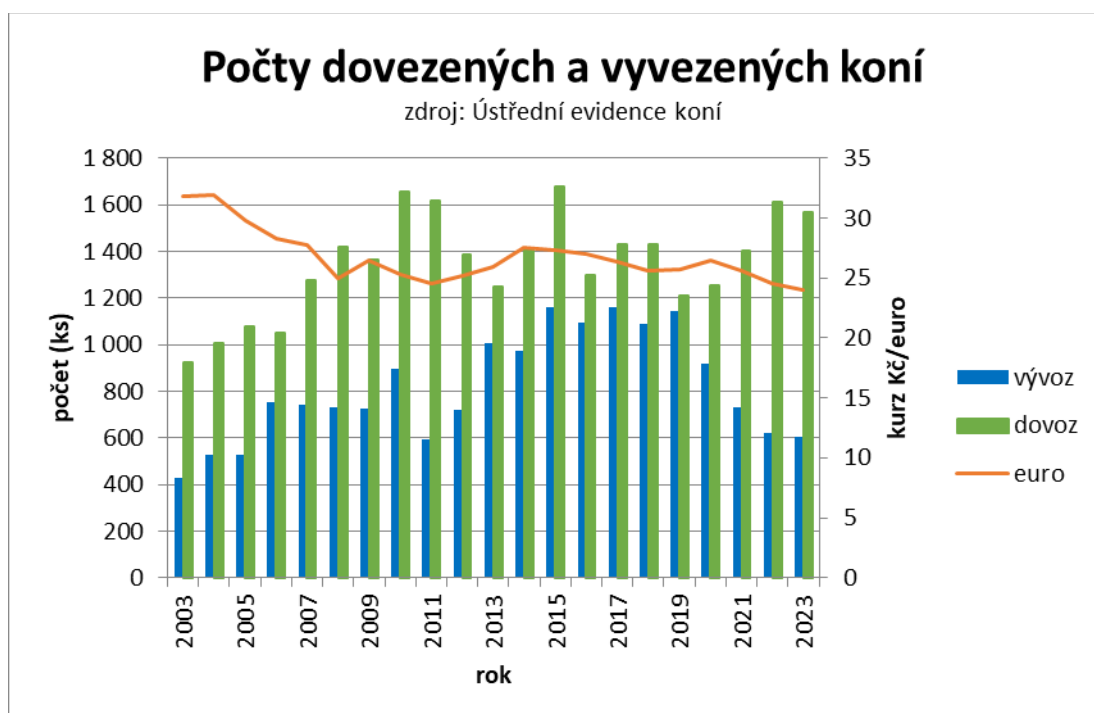
Graf 2: Počty narozených hříbat (EAGRI, 2023)

údaj za poslední rok nelze ještě považovat za vypovídající, bude ještě upraven o hříbata později zaregistrovaná

Dalším grafem je graf č. 3 a to dovoz a vývoz. Z grafu lze vyčíst, že se do České republiky koní výrazně víc dováží, než vyváží. Například v roce 2023 bylo dovezeno 1568 koní a vyvezeno 603 (EAGRI, 2023). Na těchto datech může mít výraznou vinu fakt, že odchov hříbat je finančně velice náročný. Této problematice se bude věnovat i praktická část bakalářské práce.

Graf 3: Počty dovezených a vyvezených koní v letech 2003 až 2023 (EAGRI, 2023)

Jelikož jsou koně nejvíce využíváni v jezdeckém sportu, je této problematice věnována následující kapitola.

1.2 Jezdecký sport

Každým rokem se zvyšuje počet aktivních sportovců v rozmezí 6-15 %, zároveň se zvyšuje i počet jezdců v profesionálních soutěžích na úkor hobby soutěží. Z tabulky č. 1 můžeme vyčíst, že v České republice jezdeckému sportu výrazně dominují ženy, mezi disciplínami jsou to pak skoky a ze statistik vyplývá, že se sport přesouvá od menších pořadatelů do velkých jezdeckých areálů (BLAŽEK, 2020).

Tabulka 1: Členská základna jezdců

Typ	Členská základna v roce 2020	
	Počet v roce 2020	Počet v roce 2019
počet aktivních subjektů	1610	1585
Počet členů ČJF	18246	18358
Muži	2972	3023
Žena	15274	15335
Počet licencí jezdců do 18 let	1828	1849
Počet licencí jezdců nad 18 let	6324	6370
Počet licencí koní	8493	8571

Tabulka 2: porovnání mezi oficiálními a hobby závody (BLAŽEK, 2020)

Typ/rok	Aktivní sportovci					
	2016	2017	2018	2019	2020	% ve 2020
Oficiální	3194	3747	4309	5137	5337	83,3
Hobby	1591	1724	1501	1275	1069	16,7
Celkem	4785	5471	5810	6412	6404	100
Meziroční přírůstek	N/A	14,3	6,2	10,4	-0,1	

V tabulce č. 2 je vidět, že oficiálních závodů každoročně přibývá, zatímco hobby závody ustupují do pozadí.

1.2.1 Jednotlivé disciplíny

Z tabulky č. 3 lze snadno vyčíst, že nejvíce populární disciplínou jsou skoky neboli parkur, dále pak následuje drezura a jako nejméně zastoupenou disciplínou byl ve všech letech reining. Mezi roky 2019 a 2020 je patrný mírný pokles účastníků se sportovců, způsobený pandemií COVID-19.

Tabulka 3: Počty sportovců

Počty sportovců účastnících se soutěží ČJF (oficiální i hobby)						
Disciplína/rok	2016	2017	2018	2019	2020	% ve 2020
Skoky	3768	4294	4744	5061	4983	65,2
Drezura/Paradrezura	1163	1332	1453	1595	1577	20,6
Všestrannost	415	410	447	458	430	5,6
Spřežení	103	128	145	121	135	1,8
Voltiž/Paravoltiž	162	170	174	187	185	2,4
Vytrvalost	218	202	205	246	259	3,4
Reining	51	50	47	67	71	0,9
Celkem	5880	6586	7215	7735	7640	100
Meziroční přírůstek	N/A	12	9,5	7,2	-1,2	

Nejvíce oblíbenou disciplínou byl ve všech letech parkur, který HAMMOND (2023) popisuje jako jezdeckou disciplínu, která zahrnuje jízdu na koni přes překážky v určeném prostoru. Primárním cílem parkurového skákání je projíždět trať bez stražení překážky za co nejkratší čas. Jde o vizuálně působivý sport, který vyžaduje kombinaci jezdeckého umění a dovedností jezdce s hbitostí koně. Parkurové skákání není jen soutěžním sportem, ale také klíčovou součástí jezdeckých akcí, jako jsou Olympijské hry a Světové jezdecké hry.

Další rozšířenou disciplínou je drezura, jejíž jméno vzniklo z původního „dresser“, což francouzsky znamená „trénovat“. Drezura je jak týmovým sportem, tak sportem pro jednotlivce a jsou v ní posuzovány pohyby, které se postupně zvyšují na obtížnosti. Drezura má 4 stupně obtížnosti, přičemž první stupeň je určen pro začátečníky. Stejně jako Parkur, i drezura je Olympijským sportem a v roce 2022 se jí účastnilo více než 25 zemí. Cílem drezury je přesnost a synchronizace mezi jezdcem a koněm (VENKAT, 2022).

RŮŽIČKOVÁ (2021) popisuje všestrannost neboli military jako soutěž, kde se střídají drezura-cross country-parkur, ale dnešní moderní všestrannost začala střídat cross country s parkurem. Pokaždé se začíná drezurou a stejně jako v klasické drezuře se výkon hodnotí na procenta, přičemž plný počet je 100 % a trestné body procenta ubírají. Úlohy všestrannosti odpovídají L drezuře, ale neočekává se od koní takový vznos, jako při klasické drezuře, jelikož koně do crossu potřebují vytrvalost a rychlost a pro parkur zase skokový potenciál.

Voltiž je jezdecký sport, který spočívá v provádění různých akrobatických a gymnastických figur. Voltiž vyžaduje přesnost pohybů a udržení rovnováhy na cválajícím

koni. Během show je kůň veden na lonži a celé představení se odehrává na hřbetě zvířete (PIECZULIS, 2024).

Vytrvalost je podle ŠEBKOVÉ (2011) jedna z posledních jezdeckých disciplín, která byla přijata do České jezdecké federace. Jde o zvládnutí určité vzdálenosti s koněm za co nejkratší čas. Jezdci se řadí do pěti kategorií od A až do E a koně musí dokončit jednotlivé soutěže postupně od Z do T.

V reiningu rozhodčí posuzují koně podle toho, jak provede cviky předepsané pro každou úlohu. Úlohy jsou rozděleny do 7–8 skupin cviků. Nejlepší reiningový kůň musí být veden bez znatelného odporu a každý pohyb, který provede kůň z vlastní vůle je považován za chybu. Posuzuje se hladkost, úroveň a náročnost provedení a odečítají se nedostatky a odchylky od předepsané úlohy (ŠALKOVÁ, 2011).

1.3 Základní aspekty chovu koní

1.3.1 Výživa

DUŠEK *et al.* (2011) ve své práci uvádějí, že výživa je v celých dějinách chovu koní jedním z nejdůležitějších aspektů jejich zdraví, výkonu a reprodukce. Pojem výživa je celý soubor dějů zahrnující krmivo, technologii krmení a způsob jeho dávkování. Způsob výživy koně je určován jeho sportovním či produkčním zaměřením a fyzickým stavem. Živiny se v zásadě dělí na energetické (sacharidy, lipidy), stavební (voda, minerální látky, bílkoviny) a biologicky účinné látky (vitaminy). Správná výživa je stejně důležitý faktor jako dýchání či pohyb, je nutno si uvědomit, že organismus je odrazem biochemického prostředí. Pro maximální výkon zvířete je tedy nutné tento faktor nepodceňovat.

Velmi důležitá je pravidelnost a vhodná doba krmení. Koně totiž nesmíme trápit hladem, ale zároveň ho ani překrmovat. Krmivo musí být nezávadné a vhodně skladované. Kůň musí mít na příjem potravy dostatek času a klidu, jelikož pohoda ve stáji ovlivňuje správné využití živin. Krmný žlab i napáječka musí být udržovaná v čistotě a je nutné dbát na to, aby kůň s potravu nespolk i nebezpečné předměty (EQUOS, 2018).

Složení a množství krmiva je dáno hlavně pracovním zatížením koně, jeho tělesnou stavbou a plemenem, záleží ovšem i na kondici koně a jeho krmitelnosti. Fyziologicky je kůň uzpůsobený k neustálému příjmu potravy za konstantního vydávání malého množství energie. V přírodě by totiž kůň strávil dvacet hodin denně příjmem potravy a pomalými přesuny z místa na místo. Dnešní podmínky jsou proto pro koně nepřírodní a to tím, že nemají neustálý přístup k pastvě a spalování velkého množství energie při práci. Je proto nutné koním podávat ještě speciální krmiva, které by jinak v přírodě nepotřebovali. Kůň by měl být krmen minimálně 2x denně, ideálně 3x, přičemž je pro koně lepší krmení menšími porcemi vícekrát za den, protože kůň má pouze jeden malý žaludek o objemu cca 10-25 l a tlusté střevo o objemu přibližně 130 l (EQUOS, 2018).

Ze studie, která byla provedena MASTELLAREM *et al.* (2018) v USA vyplývá, že majitelé koní nevolili nejlepší praktiky týkající se výživy jejich koní. Například 70 % majitelů měřilo obilí podle odměrky, nikoliv podle váhy. Navíc hodně majitelů uvedlo, že krmilo koně koncentrátem, přestože jejich koně nijak intenzivně nepracovali.

Jiná studie, provedená SWIRSLEY *et al.* (2017) říká, že se majitelé začali více zajímat o zdraví, dlouhověkost a výkon svých koní, čímž roste trh s doplňky krmiv. Celkový trh se zdravotní péčí pro koně a prodeji doplňků byl oceněn na více než 26.6 miliard \$. V poslední době majitelé koní více využívali kloubní výživu, suplementaci stopovými prvky, doplňky pro podporu trávení, zdraví kopyt a srsti.

ROBERTS *et al.* (2014) tvrdí, že nutriční nerovnováha přispívá k různým nemocem jako je kolika, muskuloskeletální problémy a obezita. Zároveň má dopad na maximální sportovní výkon, reprodukci a růst. Navzdory zvyšujícímu se počtu výzkumů, které říkají, že špatné výživové postupy mohou za řadu nemocí a poruch, stále v chovech přetrvávají.

Krmiva

Krmiva definujeme jako výživné látky rostlinného, živočišného nebo minerálního původu, které jsou nezbytné pro výživu zvířat. Obsahují nejen výživné a specificky účinné látky, ale i další látky (i toxické) procházející trávicím ústrojím bez užitku. Kromě přirozených organických a minerálních krmiv se vyrábějí i nejrůznější směsi, koncentráty, minerální a vitaminové premixy. Krmiva třídíme podle fyzikálních vlastností, chemického složení, podle původu a způsobu výroby a podle obsahu živin (DUŠEK *et al.*, 2011).

Tabulka 4: Krmiva

Objemná krmiva		Jaderná krmiva	Krmné směsi, minerální a vitaminové přísady
Zelená píce	Suchá píce	Obilniny	Krmné směsi
Zelené krmivo	Seno	Luskoviny	Podle kategorie zvířat
Okopaniny	Úsušky	Olejniny	Minerální přísady
Siláže, senáž	Sláma	Pokrutiny	Minerální a vitaminové směsi
	Plevy	Extrahované šroty	
	Tvarovaná krmiva		

Základní složkou každé krmné dávky jsou tzv. objemová statková krmiva, která mohou být čerstvá (zelená píce, okopaniny, mrkev, krmná cukrovka atd.) nebo suchá či sušená (sláma, seno atd.). Seno je základní složkou koňské výživy, avšak i seno se liší podle místa a doby sklizně, způsobu sušení či uskladnění nebo podle rostlin ze kterých je složeno. Do krmné dávky se doplňkově zařazuje i v létě, kdy je dostupná zelená píce, pro příznivý obsah minerálních látek se do krmných dávek zařazují i plevy a krmná sláma (DUŠEK *et al.*, 2011).

V zimních měsících je seno zpravidla jediným dostupným objemovým krmivem. Během teplejších ročních období se mnoho koní může pást, ale i přesto jsou přikrmováni senem. Ne všechny pastviny totiž dokáží koně dostatečně uživit. Obecným pravidlem pro krmení sena je poskytnout koni denně alespoň 1,5 % jeho tělesné hmotnosti v objemovém krmivu. Naprostá většina koní, hlavně těch bez možnosti pastvy, spotřebuje sena více, také pokud je špatná kvalita pastviny, je třeba množství sena navýšit (EQS MAGAZÍN, 2023).

LOCKE *et al.*, (2023) zjišťovali, jestli funguje strategie sítí na seno v tom smyslu, že mají zpomalovat příjem potravy a snižovat plýtvání sena. Nakonec ovšem přišli na to, že i přestože je tato metoda poměrně rozšířená, má opačný efekt. Koně při krmení přes síť vykazovali frustraci, neklid při stání a péči.

Výzkum, který prováděl UNDERSANDER (2013), potvrdil, že až přibližně 46 % případů schvácení kopyt bylo spojeno s pastvinou a vysokým obsahem cukru v travách. Šlechtitelé se tedy kvůli tomuto problému snaží pěstovat trávy s nízkým nestrukturálním obsahem sacharidů a fruktantů.

Vysoce hodnotná jsou i jaderná krmiva statková mezi něž patří oves, ječmen, žito, proso, kukuřice či některé luskoviny. Jedním z nejlepších jaderných krmiv je oves kvůli vysokému obsahu tuků, lehké stravitelnosti a v neposlední řadě pomáhá podporovat u koní zdravý temperament a u klisen tvorbu mléka. Pokud není oves zrovna k dispozici, lze předkládat například melasu (DUŠEK *et al.*, 2011).

Ječmen je obsahem stravitelné energie někde mezi ovsem a kukuřicí. Zrna ječmene jsou velice tvrdá a pro koně špatně stravitelná, proto se musejí před krmením na zhruba 6 hodin namáčet, aby změkla. Ječmen se také musí mačkat, aby se živiny koni více zpřístupnily, avšak zrno narušené šrotováním je velice náchylné na žluknutí, takže se nemůže šrotovat dlouho dopředu. Nejlépe tedy každý den ráno potřebnou dávku (MECHOVÁ, 2013).

Kukuřice obsahuje více energie než oves, ale má nižší stravitelnost v tenkém střevě, a proto nezpůsobuje tak rychlý nárůst glukózy v krvi jako oves. Pošrotovaná kukuřice má vyšší stravitelnost, nejlepší je však kukuřice extrudovaná (MECHOVÁ, 2013).

Sladový květ je oblíbený bílkovinový doplněk krmné dávky, který je ceněný zejména pro nízký obsah škrobů a vysoký podíl dusíkatých látek, cca 26 %. Je to vedlejší produkt při výrobě pivovarského sladu, konkrétně se jedná o sušené kořínky a slupky naklíčeného ječného zrna (KRMÍME ZDRAVĚ, 2023).

Typickým a tradičním produktem jsou pšeničné otruby, které jsou odedávna součástí krmné dávky koní i dalších hospodářských zvířat. Najdeme je ve většině granulovaných krmiv a používají se jako základ u sypkých vitaminových a minerálních doplňků. Otruby obsahují poměrně hodně vlákniny, a to zhruba okolo 10–15 %. V porovnání s obilovinami mají nižší obsah škrobu a to 13–15 % (LACKOVÁ, 2023).

Cukrovarské řízky jsou vedlejším produktem cukrovarnického průmyslu a vznikají vyluhováním sacharózy z řízků cukrové řepy. Jsou benefitem pro skoro všechny kategorie koní, ať už pro ty staré, kteří nejsou schopni přijmout dostatečný objem sena, tak pro ty se sklony ke kolikám, laminitidě, EMD a pro koně bez zátěže (ROTOVÁ, 2022).

Pokud kůň dostává vyváženou krmnou dávku, není potřeba přidávat vitaminové nebo minerální doplňky, zejména ale v zimním období je dobré koni pořídit například minerální liz. U sportovních nebo pracovně vytížených koní kvůli vysokým ztrátám elektrolytů je liz výrazně doporučen (MECHOVÁ, 2013).

1.3.2 Ustájení

Dalším nezanedbatelným faktorem při chovu koní je i volba vhodné technologie ustájení v závislosti na využití koně, preferencích chovatele a jeho ekonomické situaci. Správné umístění stáje je velmi důležité, přičemž nejvhodnější je podélná osa S-J. Pokud je stáj ve směru V-Z, je vhodné osázet okolo ní stromy či keře. Stáj by měla stát na rovině a za žádných okolností v dolíku, aby tam při deštích neztékala voda, zároveň by ale měla být dostatečně daleko od obydleného okolí, které by mohlo být obtěžováno zápachem. Hnojiště by mělo být od stáje alespoň 100 m, aby nebyla kolem koní příliš velká koncentrace much (DUŠEK *et al.*, 2011).

Okna by měla být k podlahové ploše v poměru 1:10 až 1:16 a umístěna by měla být mimo dosah koní. Vzdušnost se zajišťuje větráním, tudíž by okna měla být dovnitř

sklopená, případně zdvojená nebo s izolačním dvojsklem. Velikost stáje musí odpovídat počtu koní, kteří jsou v ní ustájeni, na jednoho koně počítáme 25 m³ vzduchu. Stěny, stropy a podlahy musejí zabraňovat kondenzaci par, zvláště při výkyvech teplot. Optimální teplota v létě by měla být kolem 15-20 °C a vyšší teploty jsou pro koně stresující. Při opravdu vysokých teplotách jsou koně náchylní k závažným zdravotním problémům. V zimě by pak teplota neměla přejít dlouhodobě pod 6 °C (DUŠEK *et al.*, 2011).

Podle výzkumu, který dělal CLEMENTS *et al.* (2006) je několik respiračních poruch přímo způsobeno vdechováním poléťavého prachu s nejvíce známým příkladem recidivující obstrukce dýchacích cest. Ustájení koně mohou být vystaveni velké koncentraci prachu, který obsahuje plno druhů plísní a dalších komponentů, které jsou schopné zapříčinit zánět dýchacích cest.

K prachu ve stájích přispívá například i krmení senem, kterému se ve své práci věnovali opět CLEMENTS *et al.* (2006). Tentokrát zjistili, že když se seno namočí alespoň na 30 min do vody, redukuje to částičky prachu o 90 %.

Relativní vlhkost ve stáji by se měla pohybovat v rozmezí 60-80 %, maximálně však 85 %. Stájovou vlhkost ovlivňuje výpar z podestýlky a zbytek dýchání. Rychlost proudění vzduchu je v létě optimální do 0,5 metru za sekundu, v zimě 0,25 metru za sekundu. Důležité je také hlídat koncentraci škodlivin, které by neměly přesáhnout u CO₂ – 0,25 % obj., NH₃ – 0,0025 % obj., H₂S – 0,001 % obj. Obecně platí, že je škodlivější vzduch přesycený čpavky, než když v zimě klesne teplota kvůli větrání pod 6 °C. Větrání může být horizontální, vertikální nebo kombinované (DUŠEK *et al.*, 2011).

Podlahová plocha musí být nepropustná, tepelně izolující a odolná vůči tlaku a oděru. Pro podlahu se nejvíce používají dřevěné špalíky, stájová dlažba či udusaná hlína. Ve stájích s hlubokou podestýlkou se v dřívějších letech osvědčila právě udusaná hlína díky laciné výměně při dezinfekci, ale vzhledem k dnešním technologiím se dá hlína nahradit právě výše zmíněnou dlažbou nebo modifikacemi betonu (DUŠEK *et al.*, 2011).

Podestýlka má být dobrým izolátorem, suchá, měkká, má dobře nasávat moč a nemá prášit. Těmto požadavkům většinou vyhovuje nezávadná a suchá sláma. V současné době se prodávají i směsi drcené slámy a dalších materiálů v pytlích. Rašelina je sice horší než sláma, neboť musí být suchá, ale pak poměrně dost práší, stále

je však nejlepší náhradou slámy. Rašelina je nejvhodnější spodní vrstvou, tzv. matracové (vícevrstevné) podestýlky. Další dobrým stelivem jsou i dřevěné piliny, nesmějí však prášit a obsahovat štěpiny dřeva. Dále se mohou využívat suché listy, písek, lesní hrabanka apod. (DUŠEK *et al.*, 2011).

Dalším velmi důležitým zařízením, který přispívá k hygieně stáje je kanalizace. Kanalizace začíná průběžným žlábkem, který začíná u stání a probíhá podél chodby stáje. Nejvíce se osvědčil žlábek s šířkou kolem 15-20 cm a hloubkou cca 8 cm. Žlábek by měl vyústit do nádržky, z níž je moč odváděná potrubím do močůvkové jímky, která má být alespoň 10 m od stáje. Žlábek musí mít spád, aby moč mohla odtékat a nádržka musí mít uzávěr, aby zplodiny z rozkladu moči nevnikaly do stáje. V případě hluboké podestýlky se moč zpravidla vsakuje do podestýlky a neodvádí se kanalizací (DUŠEK *et al.*, 2011).

Vazné ustájení koní

Z pohledu welfare vazné ustájení není pro koně vhodné tak jako ustájení volné. Na druhou stranu poskytuje koním lepší hygienický standard a v určitých případech může řešit problém s omezenou kapacitou míst. S tímto typem ustájení jsme se mohli setkat především u koní, kteří jsou využíváni pro práci (ZINK *et. NAVRÁTIL*, 2016).

DUŠEK *et al.* (2011) říká, že aby stání koním vyhovovalo, musí být dlouhé 3 metry až 3,5 metru a široké 1,5 až 1,8 metru. koní se můžeme setkat s řadou typů. Na ústupu je využívání vazného ustájení koní. Od 1. února 2021

V rámci technologií ustájení vstoupila v platnost novela zákona na ochranu zvířat, na základě které bude ve všech stájích pro zvířata postavených, rekonstruovaných či poprvé do provozu uvedených po 1. únoru 2021 zakázáno chovat zvířata celoročně ve vazném ustájení. Tyto podmínky budou do roku 2030 muset splnit také všechny starší stavby sloužící k chovu koní. Výjimku ze zákona i po roce 2030 budou mít například chráněné historické budovy hřebčinců v Kladrubech nad Labem a v Písku, kde je jiné než vazné ustájení koní bez rekonstrukce objektů nemožné (ČOUDKOVÁ *et al.*, 2021)

Boxové ustájení

Toto ustájení koním nevyhovuje z hygienického hlediska tak moc jako vazné ustájení, jelikož část steliva v boxech zůstává delší dobu a rozkladem hnoje a moči vnikají škodlivé zplodiny. Pokud však tento nedostatek přehlédneme, je toto ustájení jedním z nejvhodnějších. Boxy mívají nejčastěji rozměry 3,5 x 3,5 m nebo 4 x 4 m. Do výše 1,15 – 1,3 m bývá pevné dřevěné pevnění, zbytek stěny pak tvoří železné mříže. Výška boxu tak dohromady dává kolem 2–2,2 metru. Dále je velmi důležité také umístění

stáje, přičemž nejvhodnější je podélná osa S-J. Pokud je stáj ve směru V-Z, je vhodné osázet okolo ní stromy či keře. Stáj by měla stát na rovině a za žádných okolností v dolíku, aby tam při deštích neztékala voda, zároveň by ale měla být dostatečně daleko od obydleného okolí, které by mohlo být obtěžováno zápachem. Hnojiště by mělo být od stáje alespoň 100 m, aby nebyla kolem koní příliš velká koncentrace much (DUŠEK *et al.*, 2005).

Rozšiřující se novinkou jsou v poslední době boxy celokovové s pozinkovaným mřížovím z hranolů, které sahá až k úrovni podestýlky, takže není bráněno proudění vzduchu ve stáji. Přestože boxy mohou působit nevyhovujícím stísněným prostorem, splňují, co kůň potřebuje, což je kontakt a čerstvý vzduch (DRAŽAN, 2023).

Alternativou mohou být i venkovní boxy, což je malá individuální stavba, která má vlastní střechu a stěny jsou tepelně izolované. Tento typ ustájení se využívá převážně v oblastech s teplejším klimatem. V podhorských a horských oblastech je třeba koně na zimu dekovat. Předností tohoto ustájení jsou nižší náklady na výstavbu, ale na druhou stranu je větší pracnost při ošetřování koní a nemožnost použití mechanizace (DRAŽAN, 2023).

Volné ustájení

Volné ustájení s hlubokou podestýlkou je stáj, v níž jsou koně s neomezeným pohybem a přivazují se pouze ke krmení koncentrovaným krmivem. Bývají tak ustájeny pouze klisny s hříbaty a ročníky hříbat v hřebčínech nebo hříbárnách. Dospělí hřebci a pracovní okovaní koně takto být ustájení nemohou. Volné ustájení je tím nejméně hygienickým, jelikož se hnůj vyváží jednou za 2–3 měsíce. Je-li podestýlka příliš mokrá, má nepříznivý vliv na kopyta koní, neboť podporuje hnilobu střelky a v nejhorším případě i rakovinu kopyt. Další nevýhodou je, že samozahřívací procesy v hluboké podestýlce zvyšují teplotu ve stáji. Plocha při volném ustájení by měla být na hříbě do věku 0,5 roku alespoň 6 m² a pro starší hříbě 7-8 m². Pro klisnu nejméně 13 m² a pro klisnu hříbětem nejméně 15 m² (DUŠEK *et al.*, 2005).

Pastevní ustájení

Pastevní ustájení je většinou jedna nebo několik rozlehlých travnatých ploch (pastvin), kde koně tráví ve větším nebo menším stádě celý den i noc. Jako ochranu před počasím mají obvykle přímo na pastvě postavený přístřešek, jako potravu mají koně na pastvě především travu, většinou i balík sena. Koně jsou na pastvě v přirozeném prostředí, mají kolem sebe stádo, dostatek neomezeného pohybu a mohou dle potřeby přijímat potravu. Díky tomu, že pobývají s dalšími koňmi mohou rozvíjet své sociální chování

a uspokojovat tak své potřeby. Je spousta názorů, že koně v pastevním ustájení jsou nejšťastnější, protože mají možnost podobného života jako by měli v přírodě. Další výhodou tohoto ustájení je i nízká nákladnost, kterou ale vyvažuje potřeba častých kontrol. Koně se totiž mohou na pastvě lehce zranit, což je nutné dostatečně brzy vysledovat. Zároveň je tu také možnost poškození hrazení, kvůli čemuž by mohli koně utéct (ŠVEHLOVÁ, 2023).

KENNY (2023) na svých stránkách popisuje termín „rotační pastva“, která je při správném použití schopna zajistit husté a zdravé porosty píce, které poskytují koním významný zdroj výživy. Vysoce kvalitní pastva může splnit nebo překročit požadavky na bílkoviny a energii koní s nízkou potřebou kalorií. Rotační pastva však vyžaduje o něco větší dohled než kontinuální pastva, ale přínosem je zvýšená hodnota krmiva pro koně a pastviny, které potřebují méně času na regeneraci. Je to tedy velmi dobrý způsob, jak spravovat střední farmy pro maximální produktivitu. Obecně platí, že je potřeba 2-4 akrů na koně, pokud je požadavek, aby byli neustále venku a přepásali pastvu.

Dále KENNY (2023) uvádí, že většina koňských farem provozuje nepřetržitou pastvu, při které jsou pastviny denně obsazeny koňmi. Na pastvě může být jedna skupina koní celý den nebo se střídá více skupin koní za sebou. Důležitým faktorem je to, že pastviny nejsou odpočínuté nebo neobsazené po většinu dne či noci. Chovatelé se ovšem tomuto problému mohou vyhnout pomocí rotačního systému, který kontroluje, kdy a kde se mohou koně pást. Rotační pastva zahrnuje pravidelné přesuny skupiny koní mezi několika výběhy, takže pastvina má dostatek času na regeneraci a odpočinek.

Paddock Paradise

Tento systém byl vymyšlen Jamie Jacksonem na základě pozorování divokých mustangů ve Velké Kotlině. Koně mají svoje cesty, po kterých se instinktivně přemisťují na určitá místa, kde se nachází např. napajedla, skály obsahující minerály, místa k odpočinku a různá místa s různými druhy vegetace. Koně ustájení na obyčejné pastvině nemají dostatečnou motivaci k tomu, aby se pohybovali za potravou, vodou a jinými aktivitami. Toto se výrazně podepisuje na jejich kondici a zdraví (VOSTATKOVÁ, 2024)

Paddock Paradise tedy zajistí pohyb pomocí motivace, takže koni zajistí lepší zdraví, výbornou kondici, zlepší kopyta, zahřeje koně před vyjížděnkou a v neposlední řadě zajistí koním psychickou pohodu. Tento systém je využitelný prakticky kdekoliv,

ať už v chovné stáji, hříbárně, u sportovních koní či těch rekreačních (VOSTATKOVÁ, 2024).

Aktivní ustájení

Aktivní ustájení je moderní forma ustájení, v níž mají koně podobné podmínky jako ve volné přírodě. Koně nejsou ustájeni v boxu, ale tráví 24 hodin venku a ve společnosti ostatních koní. Sami se rozhodují, kdy si dojdou pro krmení a díky dobře vymyšlenému systému mají během dne dostatek pohybu. Systém aktivního ustájení je v Evropě stále oblíbenější. Aktivní stáj si lze představit jako soustavu přístřešku, zpevněného výběhu s pískem, paddocků a pastvin. Místo boxového ustájení mají koně k dispozici přístřešek, který je ze tří stran chráněn stěnami, zatímco čtvrtá strana orientovaná na jih, je otevřená (ŽIŽKOVEC, 2019).

V tomto systému tráví koně celý den obcházením jednotlivých stanovišť, což se hodně blíží jejich přirozenému životu ve volné přírodě. Krmnou dávku koním dávají krmné automaty, které jsou rozmístěné v různých místech areálu a které každému zvířeti odměřují v průběhu dne malé krmné dávky podle informací z čipů, které mají na obojcích. Krmné dávky pak určuje sám chovatel podle potřeb jednotlivých koní. Je prokázáno, že v systému aktivní stáje se výrazně snižuje výskyt obávaných respiračních onemocnění. Aktivní stáj lze využít pro společné ustájení sportovních i hobby koní všech kategorií a plemen (ŽIŽKOVEC, 2019).

Podle ROYAL HORSE (2024) by měla mít aktivní stáj minimálně 100 metrů čtverečních, aby byl koním dopřán dostatečný pohyb. Zároveň se nedoporučuje mít ve stádě hřebce, pokud k němu nemáme určený harém klisen. Je nutné počítat i s místem pro odpočinek, který na jednoho koně vychází zhruba na 10–12 metrů čtverečních. Prostor na pohyb by měl být kolem 6 metrů široký, aby se koně mohli bezpečně obcházet bez rizika zranění. Krmná místa se senem by měla být mezi 220 a 400 metry čtverečními s prostorem ještě dalších 7 metrů okolo. Prostor mezi stanovišti by neměl být moc vzdálený, aby především starší koně nemuseli cestovat moc daleko. Je doporučena vzdálenost okolo 30 a 50 metrů.

1.3.3 Welfare

Welfare, jinými slovy životní pohoda, bývá vnímána velmi různorodě. Existují různé formy jejího hodnocení, ale principiálně stojí na pěti svobodách, dnes spíše na pěti doménách. Pozdvižení vyvolané popisem životních podmínek hospodářských zvířat v knize Ruth Harrisonové *Animal Machines* tehdy vedlo britskou vládu k založení

Brambellovy komise, jež formulovala pět svobod, jejichž naplnění zaručuje kvalitu života zvířat chovaných v lidské péči. Welfare vyjadřuje, jak zvíře funguje a prospívá v daném prostředí, jak svou životní situaci vnímá dlouhodobě a jak je schopno samo tuto situaci ovlivnit. U koní se můžeme k jeho pocitům a rozpoložení přiblížit posouzením jeho chování, výrazu nebo fyziologie. K tomu potřebujeme znát a chápat jeho biologii a životní potřeby (BARTOŠOVÁ, 2023).

WORLD HORSE WELFARE (2022) píše o welfare v koňském sportu, který si potřebuje uchovat k provozování „společenskou licenci“, což znamená, že se musí chovat eticky a zodpovědně, má-li si udržet podporu veřejnosti. O sportovní koně je obecně mimořádně dobře postaráno, ale stále je prostor ke zlepšování, a to hlavně v pochybných tréninkových metodách, používání nevhodného vybavení, nebezpečného designu tratí, omezeného přístupu na pastvu, nadměrného či zbytečného používání biče a odchodu koní do důchodu.

Pět svobod

Svoboda od žízně, hladu a podvýživy, která znamená, že zvíře by mělo mít přístup k čerstvé vodě a krmivu v míře potřebné pro udržení zdraví a vitality. Další je svoboda od nepohodlí, což znamená zajištění fyzického a tepelného komfortu poskytováním vhodného prostředí, včetně přístřeší a místa k odpočinku. Svoboda od bolesti, zranění a nemoci znamená zajištění zdraví prevencí, rychlou diagnostikou a ošetřením. Svoboda uskutečňovat přirozené chování, kterou naplníme zajištěním dostatečného prostoru, vhodným vybavením stáje a společností dalších jedinců svého druhu, a to vždy v souladu s potřebami daného druhu. Poslední je svoboda od strachu a utrpení, která znamená, že životní podmínky a zacházení se zvířaty nesmí vyvolávat mentální strádání (BARTOŠOVÁ, 2023).

Těchto pět svobod se různou měrou odráží v národní i evropské legislativě a minimálních standardech pro chov zvířat. Hmatatelným výsledkem celého hnutí jsou například etické kodexy nebo bonusy za nadstandardní životní podmínky hospodářských zvířat, a zejména citelný trestní postih za týrání. V České republice definuje týrání zvířat zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, přičemž zvlášť ohavné případy by dle trestního zákoníku měly vynést až deset let nepodmíněně (BARTOŠOVÁ, 2023).

1.3.4 Vybavení

DRUM (2021) na svých stránkách uvádí jako nepostradatelné jezdecké kalhoty, které mají z vnitřní strany stehy speciální uchopovací látku, triko, které je vyrobeno pro jízdu na koni a poskytuje tak jezdcovi větší flexibilitu. Dále uvádí boty, které mají mít malý podpatek s lehce texturovanou podrážkou, aby noha neklouzala ve třmenu a s pevnou špičkou, která chrání prsty. Nelze ani opomíjet helmu a bezpečnostní vestu, které chrání jezdce při pádu z koně.

Dále DRUM (2021) píše o sedlu, podsedlové dece a podbřišníku, které uvádí jako největší investici, co se týče vybavení. Sedlo totiž musí perfektně sedět jak jezdcovi, tak koni a stejně tak je důležitá následná péče o něj. Dále jsou v seznamu uzda, otěže a udidlo, které jsou jedním z důležitých komunikačních nástrojů používaných při jízdě na koni. Třmeny slouží k tomu, aby poskytovaly pevnou plochu pro nohu při jízdě a stabilní plochu při nasedání a jako poslední uvádí deku, jejíž používání závisí především na počasí.

1.3.5 Podkovářská a veterinární péče

Koně jsou od přírody překvapivě křehká zvířata, která si častokrát neuvědomují svoji velikost a sami si dokáží přivodit všemožná zranění, to je také jeden z mnoha důvodů, proč je veterinární péče jednou z nejnákladnějších položek při péči o koně. Jedná se o preventivní péči a léčbu nemocí a zranění, Vzhledem k velikosti zvířete náklady v této oblasti úměrně rostou.

Péče o kopyta

Strouhání (neboli trim) je nejdůležitějším faktorem správného podkování, bez ohledu na to, jaké podkovy se nakonec při samotném kování použijí. Koně se nevyvinuli proto, aby byli využíváni k jízdě, vozatajství či dalším aktivitám, proto je nutné koně ve většině případů kovat. Někteří majitelé nenechávají své koně kovat vůbec, bohužel mnoho plemen koní není schopných si udržet zdravá kopyta bez nějaké formy ochrany (CRAIG, 2014).

Nekování koně může mít i výhody, jako je například lepší přirozené tlumení nárazů, protože kopyto se ohýbá a přirozeně se přizpůsobuje terénu, čímž se snižuje dopad na klouby a šlachy. Také je zlepšený krevní oběh, který při správném strouhání a údržbě podporuje celkové zdraví kopyt. Časté vystavení různým povrchům stimuluje růst kopyta a posiluje kopytní stěnu, čímž je méně náchylná k prasklinám. Koně bez podkov také často vykazují přirozenější způsob chůze, čímž se podporují zdravější

pohybové vzorce a snižuje se stres na jejich muskuloskeletální systém (MARJOMAN, 2023).

Korektně prováděné úpravy kopyt napomáhají udržet kopyto v jeho optimálním zdraví. Kopyto obsahuje fibrózní až fibrózně chrupavčitou strukturu nazývanou vazivový prstní polštář, která je podložkou kopyta. Koňské kopyto se vyvinulo tak, aby byla zatížena v první řadě právě tato podložka, která se nachází nad kopytním střelem a mezi kopytními chrupavkami. Právě toto je důvod, proč by se kopyto mělo nacházet pod osou končetiny, což podrobnějším popisem znamená, že by nemělo být daleko před spěnkou a holení, kde už nedokáže efektivně nést váhu koně. Rozdíl mezi úhlem přední stěny kopyta a úhlem patek by se měl pohyboval okolo 8 stupňů (CRAIG, 2014).

Pokud jde o samotné kování, jsou nejvíce preferovány ocelové podkovy, protože jsou neodolnější, snadno se opracovávají v kovárně a jsou finančně méně náročné. Jejich nevýhodou je však váha, která je u ocelových podkov vyšší než u těch hliníkových. Těžcí koně, kteří jezdí na tvrdém povrchu, musejí mít odolné podkovy vyrobené právě z oceli, což platí i pro koně, kteří jezdí například po kamenitých stezkách. Díky odolnosti ocelových podkov se kůň nemusí tak často kovat, čímž se šetří i samotné kopyto (SOURCE FOR HORSE, 2021).

Používat se mohou i hliníkové podkovy, jejichž nejvýraznější nevýhodou je to, že se musí často obměňovat. Další nevýhoda spočívá v tom, že hliníkové podkovy jsou nákladnější a kováři je většinou nepoužívají na více než jedno podkování. Protože je hliník měkčí materiál, nedoporučuje se tyto podkovy používat na tvrdé a drsné povrchy (SOURCE FOR HORSE, 2021).

CRAIG (2014) říká, že dnes už mají podkováři více možností, jak poskytnou kopytu oporu a k tomuto účelu se používají různé produkty ro výplň chodidla. Bosí koně mají obvykle v přírodě kopyta vyplněna hlínou a syntetické výplně chodidel jsou tedy takovou alternativou. Výplně poskytují lepší tlumení nárazů a kováři dávají větší kontrolu nad podmínkami prostředí pod kopyty koně.

Ve studii prováděnou THIRKELL *et* HYLAND (2017) se píše, že udržení zdraví kopyt spočívá především na dobrém kováři, přičemž v UK je až 96 % koní ošetřeno kovářem jednou za 6–8 týdnů. A prací kováře je nejenom posuzovat a kovat, ale i pracovat po boku veterináře při poskytování terapeutického podkovářství ke zvládnutí určitých abnormalit kopyt.

VINČÁLEK (2022) na svých stránkách uvádí, že končetinám hříbat je a bylo věnováváno ze strany chovatelů, veterinární lékařů a kovářů velice málo pozornosti. Mnoho

lidí si neuvědomují, jak jsou hříběcí končetiny tvárné s čímž souvisí možnost oprav odchylek postojů, které pak mohou v dospělosti limitovat pohyb a výkonnost koně.

Odčervení

Dalším pravidelným výdajem je odčervení, které je nutné provádět z toho důvodu, že při vysoké koncentraci parazitů v zažívacím ústrojí, mohou koně dostat průjem, koliku, která bývá velice často smrtelná anebo velkou řadu dalších přetrvávajících, závažných problémů. Přestože mladí koně bývají na parazity náchylnější, tento problém se může vyskytnout u koní všech věkových kategorií (VÁŠ CHOVEL, 2023).

Studie, kterou dělali NIELSEN *et al.* (2018) říká, že je doporučené snížit intenzitu léčby za účelem snížení míry rezistence proti léčivům.

Mezi nejčastější parazity patří například malý strongylové, kteří mohou mít červenou nebo bílou barvu a měřit 0,5 cm až 2,5 cm na délku. Dospělí červi žijí v zadním střevě koně, tedy slepém a tlustém střevě, kde mohou způsobit zánět a ulceraci. Velké strongyly mají červenou barvu a měří 1,4 cm až 2,5 cm na délku, ty se ale nyní považují spíše za vzácné. Žijí v tlustém střevě koně, připevněné ke stěně, tou se provrtají do tepen a některé migrují do jater či břišní dutiny. Migrující larvy mohou způsobit zánět v krevních cévách a vést k tvorbě krevních sraženin, které mohou ovlivnit prokrvení části střeva, což v některých případech vede k vážné kolice a smrti. Larvy mohou způsobit i hepatitidu a peritonitidu (VÁŠ CHOVEL, 2023).

Významným parazitem je i tasemnice, která může být žlutá, šedá, zelená, krémová nebo i bílá. Dospělci mohou dosahovat rozměrů 8–1,2 cm (VÁŠ CHOVEL, 2023).

DRAŽAN (2001) říká, že se tasemnice hromadí v místě spojení tenkého a tlustého střeva. Jedince velmi neškodí, ale při přemnožení ve střevě mohou způsobit vážné poruchy zažívání, chudokrevnost a hubnutí.

Škrkavky jsou velcí bílí červi, kteří mohou dorůstat až 50 cm. Žijí v tenkém střevě mladých koní, většinou hříbat, ročků nebo dvouletých. Larvy se přes stěnu tenkého střeva provrtají do jaterní žíly, kterou putují do jater, kde zůstávají 7 až 10 dní, načež postupují do plic. Zatímco poškození jater není tak časté, protože se mohou regenerovat, poškození plic může být vážnější, protože plíce produkují jizvu v procesu hojení. Těžká zátěž škrkavkami může způsobit zablokování střeva, které je potřeba řešit chirurgickým zákrokem (VÁŠ CHOVEL, 2023).

BAŠTÝŘOVÁ (2024) ve své práci uvádí, že se v chovu koní zvyšuje rezistence na léky proti parazitům, takže se do popředí dostávají praktiky založené na kontrole a snížení frekvence podáváním anthelmintik. Jedním ze způsobů, jak podávat léčiva proti

parazitům, je intervalové dávkování, které je založeno na tom, že se anthelmintika podávají všem koním bez rozdílu v daných intervalech v průběhu celého roku. Tento způsob však podporuje vznik anthelminitické rezistence, takže není moc často doporučovaným odčervovacím plánem.

Dále BAŠTÝŘOVÁ (2024) popisuje strategické dávkování, které spočívá v tom, že se berou v úvahu sezónní rozdíly, takže je léčbě primárně směřována na pastevní sezónu a koně jsou preventivně léčeni v tu samou dobu. Kontinuální, denní léčba je založená v denním podávání pyrantelu vybraným koním. Dávka léku zabije larvy přijaté s potravou ještě, než proniknou slizniční tkání, čímž se sníží počet vajíček vylučovaných koněm. I v tomto případě je ale riziko budování rezistence vůči pyrantelu. Jako poslední je selektivní terapie, která má za úkol oddálit rozvoj rezistence vůči antiparazitním lékům. Tato terapie spočívá v tom, že se všechna zvířata prověří koprologickým vyšetřením a na jejich základě se vyberou ta, která překračují předem stanovenou hodnotu. Anthelmintika se následně podají jen koním, která takovouto léčbu potřebují a výrazně se tím sníží vývoj rezistence. Je však stěžejní provádět pravidelné koprologie, bez které není možné selektivní terapii aplikovat.

Vakcinace

Ze zákona je povinná pro koně jen jedna vakcinace, a to ta proti chřipce (v případě, že koně budeme přemísťovat nebo se účastnit nějaké hromadné akce). Veterinární lékaři ale doporučují vakcinovat každého koně ještě i proti tetanu a herpesvirové infekci EHV-1 (HORSEVETS, 2024).

Inkubační doba chřipky je typicky velmi krátká od jednoho do tří dnů, pouze výjimečně trvá sedm dní. Příznaky charakteristické chřipce jsou infekce respiračního aparátu, febrilie či zvýšená tělesná teplota, lymfadenopatie, svalová slabost a únava, velmi vzácně srdeční selhání vyvolané myokarditidou. Tetanus má inkubační dobu pět až deset dní od infekce rány, u koní obvykle hluboké penetrující, jako jsou zášlap či zakování. Objevují se intrakraniální příznaky typické protruzí třetího víčka, enophthalmem, atd. Průběh onemocnění se symptomy rigidního ocasu doprovázený opisthotonem, ulehnutím a dyspnoí se považuje za prognosticky nepříznivý až fatální. Inkubační doba herpesu se pohybuje mezi dvěma až deseti dny. Průběh onemocnění hraničí od lehkého, inaparentního klinického onemocnění až po fatální infekci končící smrtí. Nejvíce ohroženi jsou hříbata, mladí koně a mladí koně v tréninku. Nekomplikovaný průběh se projevuje výtokem z nozder, kašlel, zvětšené uzliny, otok hrtanu a hl-

tanu a apatie. Komplikovaný průběh herpesu se projevuje malátností, inkoordinací pohybu, poruchou rovnováhy a často retencí moči v souvislosti s atonií měchýře. K potratu dochází v období pozdní březosti (nad 8 měsíců), potratit může jen jedna klisna, několik klisen anebo se objeví u všech. Hříbě infikované v pozdní fázi březosti je po porodu slabé, apatické, nesaje, je febrilní a dušné (BIOVETA, 2016).

V tabulkách č. 7 můžeme vidět navržený vakcinační plán, kde proti tetanu a chřipce podáváme vakcínu Fleuquin T a proti herpesu a chřipce Fleuquin H.

V tabulce č. 8 je naplánovaná vakcinace pro březí klisny.

Tabulka 5: Vakcinační program (BIOVETA, 2016)

Primovakcinace hříbat																			
Věk v měsících		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
EHV-1, chřipka	Porod			FLUEQUIN T	FLUEQUIN T		FLUEQUIN H	FLUEQUIN H			FLUEQUIN H			FLUEQUIN T			FLUEQUIN H		
Tetanus, chřipka														*					

* – třetí dávku vakcíny proti tetanu lze hříběti aplikovat po 9-12 měsících

Pravidelná vakcinace sportovních koní- influenza, tetanus a EHV-1														
Měsíce roku		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I
EHV-1, chřipka	Měsíce roku	FLUEQUIN T		FLUEQUIN H						FLUEQUIN H				
Tetanus, chřipka														

Tabulka 6: Vakcinační program pro březí klisny (BIOVETA, 2016)

Vakcinace březích klisen													
Měsíce březosti		0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
EHV-1, chřipka	Připuštění inseminace			FLUEQUIN H			FLUEQUIN H				FLUEQUIN H	*	

* – v indikovaných případech lze vakcinovat měsíc před porodem

Častá onemocnění

Nemoci ve střevní oblasti u koní jsou často označovány jednotným pojmem kolika. Kolika tedy není názvem pro konkrétní onemocnění, ale obecně pro bolesti břicha.

Koliku můžeme rozeznávat jako křečovou (spastickou), která je nejběžnějším onemocněním střevní oblasti a jedná se o poruchu funkce střev, při níž se svaly stěny střeva dostávají do křeče, což zvířeti způsobuje silnou bolest. Příčina může být dietetická chyba, krmení velkého množství koncentrovaného krmiva těsně před nebo po práci, nadměrná zátěž nebo také i výkyvy počasí. Plynová kolika neboli meteorismus vzniká z křečové koliky a jde o nahromaděný plyn, který roztahuje stěnu žaludku. K plynové kolice může dojít v důsledku podání nadýmavého krmiva jako je jetel nebo čerstvě posekaná tráva, čerstvé ovoce nebo pečivo (ANIMAL FEED, 2020).

Další formou koliky je i střevní obstrukce, ileus. Při této formě je úplně nebo částečně narušen průchod potravy střevem. Jedná se tedy o nahromaděné množství obsahu střeva, které zužuje nebo uzavírá střevní dutinu. Příčina může být příliš velkou dávkou suchých složek krmiv nebo nedostatkem pohybu aktivních koní. Formy koliky mohou být i uskrípnutí nebo změny polohy střev (ANIMAL FEED, 2020)

Jedním z nejčastějších a nejfatálnějších onemocnění je kolika, která se vyznačuje bolestivostí v dutině břišní. Rozlišujeme koliku pravou, kdy je příčina lokalizována v trávicím traktu a koliku nepravou, která se vyznačuje postižením jiných orgánů, jako jsou například ledviny, játra nebo děloha. Průběh koliky může být akutní nebo chronický a dle závažnosti klinických příznaků rozlišujeme koliky mírné, střední a těžké. Koně postižení kolikou jsou nervózní, apatičtí, výrazně se potí a ohlížejí se či kopou do oblasti břicha. Často postižení koně skřípají a cvakají zuby nebo se válejí, kdy se po zvednutí neotřepou (KALUŽA *et* KONVALINKOVÁ, 2019).

Syndrom gastroduodenální ulcerace je u koní nepříliš známým onemocněním, které lze u koní zařadit mezi civilizační choroby. Příčina tohoto onemocnění je s největší pravděpodobností dána nerovnováhou mezi protektivním a agresivními faktory, které mohou působit na žaludeční sliznici. Postihuje všechny věkové kategorie včetně novorozených hříbat a nejčastěji se tento syndrom objevuje u dostihových koní. Ne vždy musí být přítomny klinické příznaky, ale když už ano, patří k nim kolikové bolesti, skřípání zubů a koně v důsledku nežravosti hubnou a nejsou schopni tolerovat zátěž. Cílem léčby je obnova rovnováhy mezi agresivními a protektivními faktory, které působí na sliznici žaludku a podporují hojení vředů (KALUŽA *et* KONVALINKOVÁ, 2019).

Astma, neboli RAO (reccurent airway obstruction) je chronický zánět dýchacích cest, který je doprovázen akutní neprůchodností. Příčinou je dlouhodobá inhalace prachu, který může obsahovat spory plísní, bakterie, trus a fragmenty těl roztočů a hmyzu.

V důsledku toho je alergická reakce průdušek a průdušinek. Terapie spočívá především v zajištění odpovídající zoohygieny prostředí a je také nutné snížit prašnost v boxech. Toho je možné docílit namáčením sena, vhodnou bezprašnou podstýlkou a také pravidelným odklizením hnoje. Koně je vhodné umístit na pastvu (KALUŽA *e.* KONVALINKOVÁ, 2019).

Další významnou nemocí je cushingův syndrom, který ROTOVÁ (2022) popisuje jako jednu z nejčastějších poruch endokrinního systému u koní. Mezi syndromy patří hypertichózy anebo jiné abnormality srsti, laminitida, ztráta tělesné hmotnosti, svalová atrofie, abnormální žíznivost, nadměrná produkce moči, snížená aktivita, přičemž prevalence těchto příznaků se zvyšuje s rostoucím věkem koně. Dysfunkce pars intermedia hypofýzy je způsobena věkem podmíněným degenerativním onemocněním dopaminergních neuronů a všechny výše uvedené příznaky způsobuje zvýšená hladina steroidních hormonů. Diagnostiku tohoto onemocnění může provádět jen veterinární lékař. Při potvrzení diagnózy je obvykle nasazena medikamentózní terapie. Ta je založena na dlouhodobém podávání agonistů dopaminu a antagonistů serotoninu. Prognóza onemocnění je nepříznivá, nicméně při kvalitní péči a medikamentózní terapii lze koně dlouhodobě udržovat v dobré kondici.

Rozšířenou nemocí je i metabolický syndrom, který se projevuje inzulinovou dysregulací. Postižená zvířata jsou typicky obézní, se zvýšeným ukládáním tuku v oblasti krku a kohoutku. K souvisejícím znakům patří i neplodnost, dysfunkce vaječníků, arteriální hypertenze a zvýšená chuť k jídlu. Nejvíce závažným důsledkem je laminitida, která může vyústit až v devastující oddělení kopyta od kopytní kosti. Nejčastěji se tato nemoc vyskytuje u koňských plemen pocházejících z oblastí s méně příznivými životními podmínkami a omezenou dostupností potravy (pony, arabský plnokrevník, mustang) a u oslů. V současné době léčba spočívá hlavně v dietním managementu (VINCZEOVÁ, 2023).

Laminitida, také známá jako schvácení kopyt, je závažné onemocnění kopyt, které způsobuje patologické změny v jeho anatomickém i funkčním uspořádání. Jedná se o zánět kopytní škáry a výsledkem je ztráta spojení mezi kopytní kostí a rohovým pouzdem kopyta. Poklesem kopytní kosti distálním směrem dojde k poškození chodidlové škáry, což vyvolá u koně výraznou bolestivost. Na vzniku onemocnění se nejčastěji podílí překrmení lehce stravitelnými glycidovými krmivy (ječmen, oves, jetel), dále dlouhodobé používání některých léčiv (kortikosteroidy) některé metabolické (hy-

peradrenokorticismus) a systémové poruchy (zadržení placenty, záněty) ale také mechanické vlivy (otřesy, přetěžování končetin apod.). Základem léčby je včasná diagnostika a rychlé řešení problému. Při podezření na laminitidu by měl majitel zajistit měkkou podestýlku, klid v boxu, chlazení kopyt a ihned kontaktovat veterináře. Je také důležité dodržovat dietu s vysokým podílem vlákniny (HYNARA, 2024).

1.4 Podnikání v chovu koní

V živnostenském zákoníku (§ 2) je tato definice: “Živností je soustavná činnost prováděná samostatně, vlastním jménem, na vlastní odpovědnost, za účelem dosažení zisku a za podmínek stanovených tímto zákonem.”

Podnikání můžeme chápat jako proces (činnost), jehož smyslem je vytvoření něčeho navíc, nějaké hodnoty, která může mít finanční nebo nefinanční formu. Dále pak můžeme podnikání brát jako přístup (metodu) – podnikavý přístup má charakter kompetence, tak ji charakterizoval Armstrong (2002, s. 280), tj. Způsob nebo dimenze chování člověka (ŘEHOŘ *et* SRPOVÁ, 2010).

V současnosti se koně využívají především pro zábavu a v podstatně menší míře pro práci. Podle INHYUCK *et al.* (2009) ale koňský průmysl jako celek roste a koňmi se zabývá mnohem více lidí než v minulých letech.

Přestože už to dnes není časté, stále se kůň využívá například pro stahování dřeva v lesích (zvláště v kalamitních situacích nebo v obtížném terénu), nebo pro provoz turistických povozů (flakr a drožka) zejména v centrech historických měst. Setkat se s koněm je možné i v cirkusech a jeho využitelnost lze uplatnit i ve zdravotnictví například při výrobě látek a sér (VZDĚLÁVÁNÍ CHOV KONÍ, 2020).

LUPOAE *et al.* (2024) říká, že koňský průmysl se neustále vyvíjí a nabízí podnikatelům příležitosti k implementaci a prosazování jejich vizí.

Studie, kterou prováděli LUPOAE *et al.* (2024) popisuje, že sektor chovu koní prošel v průběhu času mnoha proměnami a vývoj udržitelnosti by byl tím nejlepším rozhodnutím, které by mohli podnikatelé udělat. Znalost evoluce podnikání v chovu koní a pochopení vývoje trhu může pomoci podnikateli pochopit strategie a teorie, a správně je použít. Tyto znalosti jsou důležité, protože podnikatelé často začínají s touhou vydělat spousty peněz, aniž by přemýšleli v dlouhodobém horizontu nebo se zajímali o hodnoty společnosti.

Další možné využití koně je i hipoterapie, která je stále populárnější metodou, kterou lze nejen ovlivnit správný pohybový vývoj postižené osoby, ale lze i léčit koordinální a svalové poruchy (HOFFMANNOVÁ *et* SMÍŠKOVÁ, 2023).

Podle JAQUETHA *et al.* (2023) je v koňském průmyslu velké množství pracovních příležitostí a jenom v USA hlásí the American Horse Council ekonomický dopad ve výši 50 miliard USD a téměř 1 milion pracovních míst.

2 Cíl práce

Cíle překládané bakalářské práce jsou následující:

- Zpracování literární rešerše zaměřující se na problematiku chovu koní v České republice a jeho základní aspekty.
- Na základě rozhovorů s provozovateli jezdeckých stájí s odlišnými technologiemi chovu sestavit přehled nákladů a výnosů v oblasti chovu koní.
- Sestavit přehled nákladů na vybrané skupiny koní.

3 Materiál a metodika

3.1 Sběr dat

Na základě literatury byly stanoveny následující základní položky nákladů v oblasti chovu koní.

- Výživa
- Ustájení
- Vybavení
- Podkovářská a veterinární péče

Byly vedeny rozhovory s provozovateli aktivní stáje (Ing. František Čoudek), boxového (Markéta Petříčková) a pastevního ustájení (Tereza Jegrová). Vzhledem k tomu, že v každé stáji se vyskytuje odlišný počet koní různého věku a využití, jsou výsledky prezentovány jako přehled výdajů za následující kategorie koní:

- Březí klisna
- Klisna s hříbětem do odstavu
- Hříbě od odstavu do tří let
- Kůň bez zátěže
- Kůň se zátěží

Na základě rozhovorů a průzkumu trhu byly uvedeny průměrné ceny za následující položky:

- Výživa
- Vybavení
- Podkovářská a veterinární péče
- Ustájení
- Hodnota koně
- Služby v oblasti chovu koní

3.2 Vyhodnocení dat

Data byla zpracována pomocí programu Microsoft Excel. Výsledné výstupy byly prezentovány v podobě tabulek.

4 Výsledky a diskuze

Náklady na chov koní jsou ovlivněny řadou faktorů. Závisí především na věku, plemeni, vytíženosti a zdravotním stavu. Záleží také na ekonomické situaci ČR, která může pohybovat s cenami a například THOMPSON *et al.* (2021) říká, že virus COVID-19 způsobil globální pandemii a narušil životy, průmysl a hospodářství. Výsledné finanční napětí ovlivnilo ceny kvůli problémům s výrobou a dodavatelským řetězcem.

Významná byla také nedávná situace na Ukrajině, která výrazně navýšila ceny krmiv. Tato kapitola se zabývá náklady, které jsou spojené s chovem koní. Pro hodnocení byli koně rozděleni do několika skupin.

4.1 Náklady spojené s chovem koní

4.1.1 Výživa

Studie volně žijících koní potvrzují, že kůň je pasoucí se zvíře. U domestikovaných koní je průměrná doba pasení 16 hodin a dobrovolně strávený čas, po který kůň nepřijímá krmivo je 3–5 hodin. Významnou součástí příjmu potravy je nepřetržitý pohyb. Obecně platí, že by kůň měl přijímat množství sušiny v hodnotě 2–3 % tělesné hmotnosti každý den. Koně můžou spásat jak travní porosty, tak seno (VETERINÁRNÍ LÉKAŘI, 2024).

Důležitá jsou i jaderná krmiva, která jsou někdy rovněž označována jako koncentrovaná pro svůj vysoký obsah živin. Původ může být rostlinný i živočišný a mají vyšší koncentraci energie než objemná krmiva a vyznačují se i nižším obsahem vlákniny. Význam jaderných krmiv tkví v tom, že nahrazují chybějící živiny v krmné dávce. Mezi jaderná krmiva se řadí obiloviny, jako jsou například kukuřice, pšenice, oves, žito. Další složkou jsou i luštěniny nebo průmyslová krmiva, jako jsou cukrovarské řízky, melasa, sladový květ nebo otruby (OTRUBOVÁ, 2020).

RICHTAR (2009) říká, že při volbě vhodného krmiva je důležité koni předat dostatek minerálů, vitamínů a také bílkovin, aby při hubnutí nedocházelo ke ztrátě svalové tkáně. Mimo sena a vitamino-minerálních doplňků, by neměl mít kůň přístup k žádnému krmivu.

Dospělý kůň by tedy měl za den přijmout minimálně 8–10 kg sena. Balík sena stojí v Jihočeském kraji v průměru 700 Kč, přičemž kůň za měsíc spotřebuje zhruba 2–3 balíky.

Spotřeba sena je ovšem závislá na tom, jaké množství je podáno jádra a zda má kůň přístup k pastvě, tzv. zelené píci. Poměr sena a jádra se uvádí asi 70:30.

Kůň potřebuje více než 0,5 kg jádra denně a je třeba ho rozdělit do více dávek, jelikož dávka větší 2,5 kg už poškozuje žaludek koně. Oves v Jihočeském kraji stojí v průměru 15 Kč/kg, vojtěška 20 Kč/kg. Kůň bez větší fyzické námahy by měl být krmen menšími dávkami jadrného krmiva, tedy 0,5 kg ovesa za 7,5 Kč a 0,5 kg vojtěšky za 10 Kč denně. Do krmné dávky lze přidat i další složky, ale do příkladu byly uvedeny ty nejzákladnější.

Přibližná měsíční cena jadrného krmiva činí 500 Kč. V případě spotřeby dvou balíků sena vychází celková cena krmiva pro mladého koně bez zátěže na 2 100 Kč na měsíc. Aby však kůň prospíval, je potřeba zařadit do krmiva i minerální liz, který se cenově pohybuje kolem 300 Kč za 3 kg a koni by měl vydržet přes měsíc.

V případě koně, který je pracovní vytištěný je nutné krmnou dávku upravit a přidat více živin. Příklad takové dávky je uveden v tabulce č. 7.

Ve většině ustájení je zahrnuta v ceně i základní krmná dávka, tedy cena za seno a jadrné krmivo, nejčastěji oves a minerální liz. V případě koně se zátěží je tedy nutno koně na své náklady dokrmovat, což i po odečtení ceny za seno a oves vyjde v průměru na 2 952 Kč. Pokud není kůň ustájen v soukromé stáji, je nutné zaplatit celou částku, a to 4 412 Kč v případě krmné dávky uvedené v této práci.

Tabulka 7: Příklad krmné dávky koně se zátěží (cena s DPH)

Položka	Množství	Dávkování	Cena	Cena na 30 dní
St. Hippolyt struktur	15 kg	100 g/den	200 Kč	40 Kč
Černý oves	10 kg	100 g/den	200 Kč	60 Kč
Gelapony vitamín - senior	12 kg	100 g/den	3 300 Kč	825 Kč
Senné granule Hyppolit	20 kg	Před namočením 100 g/den	540 Kč	81 Kč
Audevard Redplex	1 l	40 ml/den (20 dní před závody)	699 Kč	699 Kč (20 dní)
Seno	balík	2 balíky	700 Kč	1 400 Kč
Pivovarské kvasnice Dromy	1,5 kg	30 g/den	259 Kč	155 Kč
Lněný olej	5 l	100 ml/den	650 Kč	390 Kč
Rakytníkové výlisky	1 kg	20 g/den	340 Kč	204 Kč
Audevard Ekygard		2x ročně	3 350 Kč	průměrně 558 Kč
CELKEM				4 412 Kč

4.1.2 Ustájení

Cena ustájení se v první řadě odvíjí od toho, o jaký typ se jedná. Jsou levnější i dražší varianty a jejich výběr záleží především na chovateli, který by měl podle svého uvážení rozhodnout, jaké ustájení bude v jeho situaci a pro jeho koně nejlepším řešením.

Pravděpodobně nejběžnější formou ustájení používanou v Evropě je boxové ustájení, protože každému zvířeti dovoluje mít vlastní prostor a individuální režim řízený podle přání jednotlivých majitelů (ČOUDKOVÁ *et al.*, 2021).

Boxové ustájení bývá zároveň tím nejdražším, jehož cenová relace se pohybuje od 5 000 Kč do 10 000 Kč za měsíc, v závislosti na tom, jaké další služby ustájení poskytuje, což platí i u dalších typů ustájení. Dalším faktorem je i lokalita, popřípadě vybavení stáje nebo i například dostupnost jízdního.

Cena volného ustájení se pohybuje kolem 5 000 Kč měsíčně a většinou se tento typ používá především pro březí klisny, klisny s hříbaty nebo samotná hříbata. Nejlevnější variantou je pastevní ustájení, jehož cena se v Jihočeském kraji může pohybovat okolo 4 000 Kč za měsíc. Toto ustájení je vhodné pro všechny typy koní, ale je třeba zohlednit fakt, že jsou koně chováni ve stádě a zvyšuje se tak pravděpodobnost úrazu. To je důvodem, proč se bývá minimálně využíváno u sportovních koní.

Alternativou může být i Paddock Paradise, který se v České republice cenově pohybuje kolem hodnoty 4 500 Kč měsíčně. Paddock Paradise může být vhodným ustájením ať už pro koně využívané jen rekreačně nebo i pro sportovní koně.

Areál vybavený systémem aktivního ustájení je maximálně přizpůsoben komfortu koní s důrazem na welfare. Toto moderní ustájení přispívá ke zdraví koní, snižuje rizika respiračních chorob a prospívá trávení. Naplňuje jejich přirozené potřeby, usnadňuje práci chovateli a zároveň zvyšuje jeho produktivitu práce (ČOUDKOVÁ *et al.*, 2021).

Finanční náročnost na jeden měsíc v aktivním ustájení může dosahovat výše až 6 000 Kč. Stejně jako u Paddocku Paradise je toto ustájení vhodné pro všechny typy koní.

Pro přehlednost lze vidět náklady na měsíční ustájení ve stájích s různou technologií v tabulce č. 8.

Tabulka 8: Náklady na ustájení podle jednotlivých typů (ceny bez DPH)

Typ ustájení	Cena ustájení za 1 měsíc
Boxové	7 500 Kč
Aktivní	6 000 Kč
Volné	5 000 Kč
Paddock Paradise	4 500 Kč
Pastevní	4 000 Kč

4.1.3 Vybavení

Základní vybavení, které je nutné vlastnit, je vybavení sloužící k údržbě koně. Nejedná se pouze o péči o vzhled koně, ale při každodenním čištění si chovatel může včas všimnout případných zdravotních problémů a řadě dalších předejít. Čištění srsti pomáhá zlepšovat zdraví pokožky a zachovat ji hladkou a lesklou. Hřebíčko odstraňuje odumřelé kožní buňky a stimuluje produkci prospěšného kožního mazu. Před každou jízdou je nutné odstranit nečistoty z místa, kde se bude nacházet vybavení na jízdu jako je sedlo či podbřišníky, protože by se případná špína mohla o kůži bolestivě odírat (JANÍČEK, 2024).

Nástroje na čištění by se neměly sdílet mezi více koňmi. Některé kožní nemoci, způsobené mikroorganismy, se totiž mohou snadno přenášet z koně na koně, například právě prostřednictvím sdílených čisticích pomůcek (JANÍČEK, 2024).

Tabulka 9: Vybavení na údržbu koně (ceny bez DPH)

Položky	Cena
Box na čisticí potřeby	500 Kč
Kovové hřebíčko	120 Kč
Měkké hřebíčko	74 Kč
Kartáč na žíně	290 Kč
Měkký kartáč	190 Kč
Háček na kopyta	35 Kč
Štětec na kopyta	60 Kč
Nůžky na žíně	240 Kč
Houba na čištění koní	70 Kč
CELKEM	1 579 Kč

Z tabulky č. 9 lze vyčíst, že průměrná sada na údržbu koně stojí přibližně 1 579 Kč.

Tabulka 10: Vybavení pro jezdecky využívaného koně (ceny bez DPH)

Jezdecké vybavení	cena
Sedlo	25 000 Kč
Třmeny	3 000 Kč
Třmenové řemeny	1 000 Kč
Podbřišník	1 500 Kč
Podsedlová dečka	800 Kč
Podsedlová tlumící podložka	2 000 Kč
Uzdečka	1 500 Kč
Udidlo	1500Kč
Otěže	700 Kč
Poprsník	800 Kč
Martigal	800 Kč
Vyvazovačky	800 Kč
Bič	350 Kč
Bič lonžovací	400 Kč
Lonž	300 Kč
Chambon	600 Kč
Ohlávka	300 Kč
Deky (nepromokavé, proti hmyzu..)	1 500 Kč
Vodítko	150 Kč
Transportní chrániče	1 500 Kč
Zvony	600 Kč
Bandáž	250 Kč
Chrániče	1 000 Kč
Kamaše	700 Kč
CELKEM	47 050 Kč

Jak se lze dočíst v tabulce č. 10, průměrná cena za veškeré vybavení pro koně se pohybuje kolem 47 050 Kč. Ceny za položky mohou být samozřejmě i mnohonásobě vyšší, do tabulky ale byly vybrány průměrné ceny, které můžeme za vybavení zaplatit. Zároveň se také cena a položky mění v závislosti na tom, pro jaký sport jsou určeny. V tabulce 9 je uveden příklad vybavení koně využívaného pro anglický styl ježdění.

Nejdražší položkou je sedlo, jehož cena se může vyšplhat až ke 100 000 Kč a jeho výběr není vždy snadnou záležitostí. V oblasti anglického ježdění je na výběr mezi sedlem univerzálním, skokovým či drezurním. Pro začínající jezdce je většinou dostačující sedlo univerzální, ale pokud má chovatel ambice se s koněm věnovat skokům či drezuře, univerzální sedlo již nebude stačit (EQS MAGAZIN, 2023).

Je důležité mít možnost sedla upravit, protože koně se během svého života mění, tedy rostou, tloustnou, hubnout nebo nabírají svaly. V tomto případě je velká pravděpodobnost, že sedlo přestane pasovat, proto je dobré pořídit sedlo u kterého je možnost upravit kostru a polštář. Polštáře sedla jsou spolu s kostrou zodpovědné za rovnoměrné rozložení váhy jezdce. Správné padnoucí sedlo distribuuje váhu ideálně po celé ploše polštářů a v žádném případě nesmí docházet ke tlaku na páteř. Kůň se špatným sedlem bude mít ztuhlý hřbet, a to bude ovlivňovat pravidelnost a prostornost pohybu (EQS MAGAZIN, 2023).

Novinkou v jezdeckém vybavení jsou i anatomické uzdečky jejichž cena se může vyšplhat až na 6 000 Kč. Podle KUČEROVÉ (2024) je na trhu velké množství značek, které se zabývají anatomií a snaží se poskytnout co největší komfort koni a zároveň jeho jezdci.

Podstatný je i výběr dobrého udidla, protože jsou na koně kladeny větší požadavky než v minulosti, jsou citlivější a musí reagovat rychleji, aktivněji a jemněji. Udidla pracují s tlakem na koňskou hubu a je možné ovlivnit, zda působí na jazyk, dásně, čelist či patro a na kolik udidlo pevné či flexibilní (HORSE AND ME, 2024).

Tabulka 11: Jezdecké potřeby pro jezdce (ceny bez DPH)

Jezdecké potřeby pro jezdce	Cena
Helma	2 000 Kč
Rajtky	1 500 Kč
Rukavice	500 Kč
Jezdecké boty	2 500 Kč
Bezpečnostní vesta	5 000 Kč
Jezdecká saka	3 500 Kč
Minichapsy	2 000 Kč
CELKEM	17 000 Kč

V tabulce č. 11 jsou uvedeny průměrné ceny za jednotlivé položky vybavení jezdce. Cena závisí na materiálu, značce a sportu na který jsou potřeby určené. Celková cena za průměrnou výbavu jezdce uvedenou jako příklad v této práci je 17 000 Kč.

Nejohroženější při pádu z koně jsou krční nebo bederní obratle, ale především záleží na mechanismu pádu. Pokud jezdec dopadne na hlavu nebo pokud se při jízdě prudce uderí do hlavy o větev, hrozí posun nebo zlomení krčního obratle, případně zhmoždění páteře. Tato zranění jsou vysoce riziková, protože při poruše míchy, která v těchto místech probíhá, hrozí nebezpečí ochrnutí celé dolní poloviny těla. Při pádu

na hýždě nebo na bok pak bývá zraněna bederní páteř a pokud by byla poraněny i mícha, hrozí opět kompletní ochrnutí dolní poloviny těla (CHROBOK, 2014).

Minimem, co se týče bezpečnosti, je jezdecká přilba. Ta je sice povinná jen do 18 let, ale její vynechání by nemělo být podceňováno ani jezdci staršími. Dalším ochranným prvkem je bezpečnostní vesta nebo chránič páteře, který chrání jen páteř, přičemž bezpečnostní vesta pokrývá i klíční kosti a hrudní koš. Důležitým vybavením jsou pak i správné jezdecké boty (BIOVETA, 2017).

Po sečtení tabulek 9., 10. a 11. je celková pořizovací cena základního vybavení pro jednoho koně a jezdce u příkladu sestaveného pro tuto práci 65 629 Kč.

4.1.4 Podkovářská a veterinární péče

Pravidelnou a nejdůležitější péčí je kování a strouhání kopyt, přičemž cena se může měnit v závislosti na různých faktorech, ať už ceníku kováře, materiálu nebo stavu kopyt koně, který je kovaný.

VINČÁLEK (2022) uvádí ceny na svých stránkách následně:

Tabulka 12: Průměrné ceny za korektury kopyt (ceny bez DPH)

Podkovářská diagnostika	cena
Vyšetření koně digitálním balančním přístrojem	500 Kč
Vyšetření koně přístrojem lameness locator	2 000 Kč
Vyšetření RTG – cena za jeden snímek	300 Kč

Tabulka 13: Průměrné ceny a podkovářské služby (ceny bez DPH)

Korektury kopyt	Cena
Hříbata do stáří jednoho roku	300–500 Kč
Hříbata a koně ve stáří více než 1 rok	500–800 Kč

Tabulka 14: Podkovářská diagnostika (ceny bez DPH)

Podkování	cena
4 končetiny	2 400 Kč
2 končetiny	1 800 Kč
podkovy s otvory pro ozuby	100 Kč
podkovy s vidlovými hroty (cena jednoho hrotu)	15 Kč
Podkování s podložkami a polstry)	Dle domluvy
Poplatek za tvrdá kopyta	200 Kč
Příplatek za znečištěná kopyta a končetiny	200 Kč

Dopravné je 10 Kč/1 km a uvedené ceny jsou bez 21 % DPH. Z tabulek je jasné, že cena jedné návštěvy kováře se může velmi lišit od zákroku, který kůň potřebuje a vzdálenosti kováře.

Dále je nedílnou složkou preventivní péče o koně, která zahrnuje odčervení, které je doporučeno provádět na základě koprologického vyšetření, které STÁTNÍ VETERINÁRNÍ ÚSTAV PRAHA (2023) na svých stránkách uvádí v ceně za 121 Kč za koprologické vyšetření s flotací, sedimentační nebo larvoskopické.

Ceny za pasty proti parazitům se liší podle toho, jak velký rozsah mají, tedy zdali jsou jen proti jednomu druhu parazitů nebo i více. Průměrná cena za odčervovací pastu se tedy pohybuje kolem 200–500 Kč.

Ze zákona je povinné jen jedno očkování, a to vakcinace proti chřipce. Výrazně se ovšem doporučuje očkovat i proti dalším nemocem, jako jsou například tetanus nebo herpesvirová infekce EHV – 1.

PROCHÁZKA (2023) na svých stránkách uvádí tento ceník očkování bez DPH:

- Fluequin (chřipka) – 280 Kč,
- Fluequin T (chřipka + tetanus) – 400 Kč,
- Cloteid (tetanus) – 220 Kč,
- Bioequin H (herpesvirus) – 470 Kč,
- Bioequin FH (chřipka + herpesvirus) – 550 Kč.

Proti chřipce je kůň chráněn po dobu šesti měsíců po základní vakcinaci, proti tetanu dvanáct měsíců po základní vakcinaci.

4.2 Náklady na chov vybraných skupin koní

4.2.1 Březí klisna

Klisnu lze připustit s využitím přirozené plemenitby, inseminací čerstvým spermatem nebo inseminací zmraženým spermatem.

Přirozená plemenitba vyžaduje přítomnost hřebce u klisny nebo je nutné klisnu za hřebcem dovézt, což většinou vyžaduje pobyt klisny v místě připouštění po celou dobu říje. Detekce je prováděna hřebcem a před přirozenou plemenitbou je nutné vyšetření na nakažlivý zánět dělohy, infekční anémii koní a očkování proti chřipce (OTRUBOVÁ *et al.*, 2023).

ZEMSKÝ HŘEBČINEC PÍSEK (2024) uvádí připouštěcí poplatek od 3 000 do 5 000 Kč bez DPH. Hřebčinec nabízí i ustájení klisny za 216 Kč/den.

Další možností připouštění klisen je inseminace, a to buď zmrazeným nebo čerstvým spermatem. Výhodou je ověřená kvalita inseminační dávky a klisna nemusí cestovat za hřebcem na místo připouštění. Inseminace mrazeným spermatem se příliš nedoporučuje u první říje po porodu, ale umožňuje využít sperma už nežijících hřebců. U inseminace čerstvým spermatem je vyšší procento zabřeznutí (OTRUBOVÁ *et al.*, 2023).

Nejvíce využívanou formou inseminace je inseminace chlazeným spermatem, v tomto případě se sperma ošetří speciálním ředidlem, díky kterému je možné sperma zchladit a transportovat po dobu přibližně 72 hodin při teplotě 4-5 stupňů (GENOMIA, 2024).

Nejméně využívanou formou je na druhou stranu inseminace zmrazeným spermatem, a to z důvodu složité manipulace a nutnosti speciálního vybavení, které většina veterinářů nevlastní. Dále je nutné k detekci ovulace při říji dělat každé 2 hodiny sonografické vyšetření, jehož cena se pohybuje okolo 300 Kč/1 vyšetření.

ZEMSKÝ HŘEBČINEC PÍSEK (2024) nabízí připouštění zmrazeným spermatem od 200 Kč až do částky 10 000 Kč. Připouštění čerstvým spermatem obsahuje jak cenu za připouštění, tak doplatek za březost, která je několikanásobně vyšší. Cena se pohybuje okolo 2 500 Kč za připouštěcí poplatek a 14 000 Kč za doplatek za březost. Každá další inseminační dávka až do zabřeznutí je v ceně 500 Kč.

Cena za veterinární služby u klisen ustájených v ZH Písek, které zahrnují prvotní vyšetření, inseminaci a vyšetření na březost je 4 235 Kč za první říji a 2 420 Kč za další říje (ZEMSKÝ HŘEBČINEC PÍSEK, 2024)

Při připouštění přirozenou plemenitbou je třeba počítat i s ustájením na 5–8 dní, cena za 1 týden je tedy podle cen ZH Písek 1 512 Kč. Připouštěcí poplatek je průměrně 4 000 Kč a finanční náročnost přirozené plemenitby tedy vychází na 5 512 Kč bez DPH a je potřeba přičíst ještě náklady na veterináře, které se hodnotou mohou blížit k 2 000 Kč. Celkem tedy může být cena přirozené plemenitby 7 512 Kč.

Připouštění chlazeným spermatem vychází na 2 500 Kč za připouštěcí poplatek, každá další dávka je v hodnotě 500 Kč. Zabřeznutí klisny závisí od mnoha faktorech, a tak se počet pokusů v závislosti na nich mění, nicméně průměrně je potřeba tří inseminací. Poplatek za březost se celkem pohybuje kolem 14 000 Kč plus poplatky za veterináře za 2 000 Kč. Celkem tedy cena za připouštění chlazeným spermatem s využitím průměrného teplokrevného hřebce může dosahovat hodnoty 20 000 Kč.

Březost klisny trvá 11 měsíců z čehož vyplývá, že ideální doba na připouštění je brzy z jara, aby hříbata hned po narození mohla na pastvu (OTRUBOVÁ *et al.*, 2023).

Tabulka 15: Průměrná cena za chov březí klisny po dobu její březosti (11 měsíců) bez DPH

Položka	Cena za 11 měsíců
Ustájení (pastevní)	44 000 Kč
Podkovářská a veterinární péče	15 382 Kč
Celkem	59 382 Kč

V tabulce č. 15 lze vidět přehled základních nákladů na chov klisny během březosti. V položce ustájení byla započítána i základní krmná dávka, v položce podkovářská a veterinární péče bylo zahrnuto koprologické vyšetření 2x ročně za 121 Kč s jedním použitím odčervovací pasty za 500 Kč. Vakcinace byla vypočítána podle vakcinačního plánu březích klisen na 840 Kč. Poslední položkou byla podkovářská péče, která zahrnovala korekturu kopyt za 500 Kč a 1 800 Kč za kování dvou končetin s opakováním za celou březost 6x.

Tabulka 16: Průměrná celková cena za připouštění a chov březí klisny bez DPH

	Přirozená plemenitba	Plemenitba chlazeným spermatem
Náklady na plemenitbu	7 512 Kč	20 000 Kč
Náklady na ustájení březí klisny za 11 měsíců	59 382 Kč	59 382 Kč
Celkem	66 894 Kč	79 382 Kč

Tabulka č. 16 je přehledem, kolik tvoří celkové náklady jednoho připouštění klisny včetně nákladů na její chov po dobu březosti v délce 11 měsíců.

4.2.2 Klisna s hříbětem do odstavu

V hřebčíně je několik stád klisen, která jsou rozdělena podle toho, jak dlouho jsou březí. Krátce před porodem, zhruba 2–3 týdny před ohřebením, přicházejí na porodnici. Po narození stráví klisna s hříbětem několik dní v porodním boxe nebo ve volné stáji na porodnici. Do volné stáje se většinou vrací až větší skupiny klisen s hříbaty, jelikož je to lepší z hlediska hierarchie a vytváření nového stáda (ŠVEHLOVÁ, 2012).

Tabulka 17: Přehled cen za ustájení klisny s hříbětem od porodu do odstavu (6 měsíců) bez DPH

	Ustájení	
	<i>Volné</i>	<i>Pastevní</i>
Náklady na ustájení	24 000 Kč	30 000 Kč
Podkovářská a veterinární péče	14 252 Kč	14 252 Kč
Celkem	38 252 Kč	44 252 Kč

V tabulce č. 17 je vypsán přehled cen za ustájení klisny s hříbětem v nejběžnějších typech ustájení za 6 měsíců, tedy dobu od porodu do odstavu hříběte. V ceně ustájení byla počítána i krmná dávka a v podkovářské a veterinární péči bylo zahrnuto odčervení obou koní, vakcinace podle vakcinačních plánů a péče o kopyta, kdy se u hříběte počítalo pětkrát se strouháním kopyt za 300 Kč.

4.2.3 Hříbě od odstavu do tří let

Základní a nejnákladnější položkou je ustájení, kde velmi záleží, jaký typ chovatel zvolí. Nejčastěji jsou využívána pastevní či volná ustájení. V tabulce č. 18 bylo počítáno s cenou za ustájení jako 60 % z ceny pro dospělého koně.

Tabulka 18: Průměrné náklady na ustájení hříběte od odstavu až do tří let věku (bez DPH)

Typ ustájení	Cena za měsíc	Cena od odstavu do 3 let
Boxové	4 500 Kč	135 000 Kč
Aktivní	3 600 Kč	108 000 Kč
Volné	3 000 Kč	90 000 Kč
Paddock Paradise	2 700 Kč	81 000 Kč
Pastevní	2 400 Kč	72 000 Kč

Do tabulky č. 19 bylo počítáno s pastevním ustájením, přičemž v ceně byla započítána i základní krmná dávka. Jedná se o nejvyužívanější technologii ustájení mladých koní po odstavu.

Pastevní odchov je totiž nepostradatelnou podmínkou pro správný vývoj hříběte a mladého koně (MÁCHAL, 2011).

Do veterinární a podkovářské péče bylo zahrnuto odčervení, tudíž dvakrát ročně koprologické vyšetření za 121 Kč a pokud bychom za 3 roky odčervovali hříbě dvakrát pastou za 500 Kč, byly by celkové náklady na odčervení 1 605 Kč.

U položky veterinární péče bylo v tabulce č. 19 počítáno jen s povinným očkováním proti chřipce, které je ve vakcinačním plánu v prvním roce hříběte 3x, a v dalších letech 2x.

Proti chřipce je kůň chráněn po dobu šesti měsíců po základní vakcinaci, proti tetanu dvanáct měsíců po základní vakcinaci (BIOVETA, 2016).

Celkem tedy 7x vakcinace do tří let života hříběte za cenu 280 Kč bez DPH. Celkové náklady na vakcinaci od odstavu do tří let jsou 1 680 Kč.

Další položkou je strouhání kopyt do 1 roku věku hříběte, které se opakuje jednou za dva měsíce a jedna návštěva kováře stojí 300 Kč. Od jednoho roku se v tabulce počítá s cenou 500 Kč, což je za dva roky celkem 6 000 Kč. Položka kovář tvoří částku 7 800 Kč za tři roky (bez nákladů na cestu kováře).

VINČÁLEK (2022) říká, že korektury kopyt se ze stran majitelů a veterinářů nevěnuje dostatečné pozornosti. Správná a pravidelná úprava kopyt u hříbat brání vzniku ortopedických potíží v dospělém věku.

Celkem tedy všechny základní náklady s ustájením vychází na 83 085 Kč od odstavu do 3 tří let u zvoleného příkladu v rámci této práce.

Tabulka 19: Celkové průměrné náklady na chov hříběte od odstavu do tří let (bez DPH)

Položka	Cena
Ustájení (pastevní)	72 000 Kč
Podkovářská a veterinární péče	11 085 Kč
CELKEM	83 085 Kč

4.2.4 Mladý kůň bez zátěže

V podkovářské a veterinární péči je zahrnuto koprologické vyšetření 2x ročně za 121 Kč s jedním odčervením odčervovací pastou za 500 Kč. Vakcinace byla zahrnuta jen ta proti chřipce a to za 560 Kč 1x ročně. Nejdražší položkou byla podkovářská péče, který zahrnovala korekturu kopyt za 500 Kč a 1 800 Kč za kování dvou končetin s pravidelností jednou za dva měsíce. Celkem tedy 15 102 Kč.

V tabulce č. 19 lze vidět finanční náročnost na jednoho koně za 1 rok v závislosti na volbě ustájení.

PETLACHOVÁ (2015) říká, že na pastvině by měl mít jeden kůň k dispozici ideálně 1 ha, pitnou vodu, stromy, přístřešek, příkrmování senem a individuální krmení jadrným krmivem. Výhoda členitých pastvin je zlepšení kondice. Z hygienického hlediska je nejlepší boxové ustájení a využívá se především pro ustájení užitkových a pracovních koní.

Tabulka 20: Průměrné náklady na chov koně bez zátěže za 1 rok (bez DPH)

Typ ustá- jení	Cena ustájení za 1 měsíc	cena za 1 rok	S podkovářskou a vete- rinární péčí na 1 rok
Boxové	7 500 Kč	90 000 Kč	105 102 Kč
Aktivní	6 000 Kč	72 000 Kč	87 102 Kč
Volné	5 000 Kč	60 000 Kč	75 102 Kč
Paddock	4 500 Kč	54 000 Kč	69 102 Kč
Paradise	4 000 Kč	48 000 Kč	63 102 Kč

4.2.5 Mladý kůň se zátěží

V tomto případě by průměrná cena za měsíční krmivo činila 2 952 Kč, protože základní krmná dávka je v tabulce zahrnuta pod položkou „ustájení“. Tento doplatek je tedy za nadstandartní výživu v podobě granulí a vitaminů. PRATT-PHILLIPS (2016) říká, že atletičtí koně mají vyšší požadavky na krmivo než méně pracující koně.

Tabulka 21: Průměrná cena za základní náklady na chov koně se zatížením za 1 rok bez DPH

Položka	Cena
Doplňková krmná dávka	35 424 Kč
ustájení	90 000 Kč
Podkovářská a veterinární péče	33 402 Kč
Celkem	158 826 Kč

V tabulce č. 21 bylo počítáno s doplňkovou krmnou dávkou za 2 952 Kč za jeden měsíc. Ustájení bylo počítáno jako boxové, protože sportovní koně bývají nejčastěji ustájeni právě v tomto typu. Dále bylo ve veterinární a podkovářské péči zahrnuto koprologické vyšetření 2x do roka za 121 Kč a jedno odčervení odčervovací pastou za 500 Kč. Vakcinace je v tabulce zahrnuta 1x za rok proti chřipce a 1x proti tetanu a herpesviru, celkem tedy 860 Kč za rok. V podkovářské péči byly zahrnuty i podložky pod podkovy, přičemž finanční náročnost jedné podložky se průměrně pohybuje 600 Kč. Podložky, stejně tak jako kování bylo počítáno na všechny 4 končetiny za 2 400 Kč a strouhání kopyt za 500 Kč. Kování bylo provedeno jednou za dva měsíce, což vychází na 31 800 Kč na rok.

Kůň se zátěží by za základní péči cenově vycházel na 158 826 Kč za rok.

Tabulka 22: Průměrná cena za jezdeckou hodinu s trénem bez DPH

Trénink			
<i>45 minut</i>	<i>3x týdně</i>	<i>Průměrně za měsíc</i>	<i>Průměrně za rok</i>
800 Kč	2 400 Kč	9 600 Kč	115 200 Kč

U sportovního koně není výjimkou, že si majitelé platí tréninky s délkou trvání 45 minut několikrát týdně. Jedná se samozřejmě o silně individuální položku. S těmito náklady by celkem chov sportovního vyšel na 274 026 Kč za rok.

4.2.6 Chov koně ve vlastních prostorách

Pro případ vlastnictví vhodné nemovitosti s pozemky byl v tabulce č. 23 vypočítán příklad nákladů na koně bez zátěže, u kterého není nutné platit za ustájení. Byly započítány náklady na krmnou dávku 2 100 Kč/měsíc, vlastní práce při péči o koně minimálně 1x denně/1 hodina za minimální mzdu 113 Kč. Dalším nutným nákladem jsou energie 50 Kč/měsíc a voda 100 Kč/měsíc, a nakonec veterinární a podkovářská péče, která zůstává 15 102 Kč. S větším množstvím koní se náklady na jednoho koně snižují. Celkové roční náklady na chov jednoho koně ve vlastních prostorách je 82 782 Kč včetně ocenění vlastní práce. V případě, že by nebyla započítána hodnota práce, je celková cena 42 102 Kč.

Tabulka 23: Příklad nákladů za koně bez zátěže, ustájeného ve vlastních prostorách za jeden rok bez DPH

Položka	Cena
Krmná dávka	25 200 Kč
Vlastní práce	40 680 Kč
Energie a voda	1 800 Kč
Podkovářská a veterinární péče	15 102 Kč
CELKEM	82 782 Kč

4.3 Výnosy z chovu koní

Koně jsou velmi specifickým hospodářským zvířetem. V České republice není koňské maso vyhledávanou komoditou, tudíž jejich produkce v prvovýrobě je založena z drtivé většiny na produkci hříbat. Dalším odvětvím, kde se dá v chovu koní podnikat, jsou služby.

V ČR se prodej hříběte do jednoho roku pohybuje průměrně kolem částky 100 000 Kč. V následujících letech už se jeho hodnota příliš nezvyšuje, a to až do tří let. Ve třech letech se kůň obsedá a podle jeho charakteru, zdraví a predispozicím ke sportu se odvíjí jeho cena. Ve třech letech koně jsou nedílnou součástí prodeje rentgeny končetin a zad, které mohou odhalit skryté zdravotní potíže a rapidně tak snížit cenu koně. Cena za dravého, čtyřletého obsedlého koně vhodného k základnímu sportu se může pohybovat kolem 250 000 Kč až do 1 000 000 Kč.

Za cenu 200 000 Kč se prodávají koně nevhodní do chovu, například s drobnými charakterovými vadami či menšími zdravotními problémy.

Vývojová onemocnění ortopedického aparátu koně se mohou vyskytovat od jeho narození až do tří let věku koně, kdy se dle plemene dokončuje růst koně a uzavírají se růstové zóny. Kritickým obdobím je období hned po narození hříběte, kdy mohou tato onemocnění postihnout hříbata narozená předčasně, ale i řádně vyvinutá (ŽERT, 2016).

Cena koně se zvyšuje v závislosti na jeho dovednostech a v neposlední řadě hraje roli také původ. Hodnota koní se zvyšuje i úspěšně absolvovanými soutěžemi, jejichž výhry se mohou pohybovat v řádech desetitísiců korun. Výhry jsou většinou však jen bonusem, jelikož hlavní účel soutěží je objektivně prověřit schopnosti koně. Takového koně lze následně prodat za vyšší částky nebo ho zařadit do chovu za účelem produkce hříbat.

Z jezdeckých sportů jsou na tom rentabilitou nejlépe dostihy, ale i ty svými výnosy spíše jen pokryjí náklady na trénink a provoz dostihového koně, u kterého roční náklady činí přibližně 150 – 300 000 Kč. Pro ČR a rok 2011 platilo, že náklady na trénink se vrací zhruba ve 23 %, což je velmi nízká návratnost. Data jsou nepříznivá prakticky pro celou Evropu, kde tak provozování dostihů je v souhrnu spíše pro zábavu než pro jakýkoliv reálný zisk. I země, která je na tom v Evropě nejlépe – velmi štědře dotovaná Francie, která má vysoké dotace i na dostihy nejnižších kategorií, a kam směřují koně z celé Evropy za snahou si přilepšit rozpočet – měla za rok 2011 návratnost 54 % (HOLUBCOVÁ, 2014).

Z poskytovaných služeb jsou výnosy za jezdecké tréninky a vyjížďky, jejichž cena je v průměru 500 Kč na 45 minut. Dále je tu možnost pronajímat svého koně někomu jinému a cena se odvíjí od kvality samotného koně a intenzity jeho využití. Ceny se tedy mohou pohybovat od 4 000 až do 10 000 Kč bez DPH za měsíc.

Poměrně rentabilní službou je poskytování ustájení, kdy se zisky odvíjí od typu ustájení a tím nabízených služeb. Vyšší výnosy souvisí s investicemi do technologie ustájení. Například u boxového ustájení, které nejčastěji využívají sportující koně, majitelé většinou vyžadují jízďárnu, halu, solárium pro koně, popřípadě kolotoč pro koně.

Tabulka 24: Výnosy z poskytování služby ustájení 1 koně za jeden měsíc bez DPH

Typ ustájení	Výnos		Náklady			Zisk
	Cena ustájení za 1 měsíc	Základní krmná dávka	Energie	Voda	Údržba a manipulace	Celkem
Boxové	7 500 Kč	-2 100 Kč	- 50 Kč	- 100 Kč	-450 Kč	4 800 Kč
Aktivní	6 000 Kč	-2 100 Kč	- 50 Kč	- 100 Kč	-450 Kč	3 300 Kč
Volné	5 000 Kč	-2 100 Kč	- 50 Kč	- 100 Kč	-450 Kč	2 300 Kč
Paddock Paradise	4 500 Kč	-2 100 Kč	- 50 Kč	- 100 Kč	-450 Kč	1 800 Kč
Pastevní	4 000 Kč	-2 100 Kč	- 50 Kč	- 100 Kč	-450 Kč	1 300 Kč

V tabulce č. 24 lze vidět přehled různých typů ustájení a výnosy z jejich pronájmu za jeden měsíc po odečtení základní krmné dávky, která je většinou poskytována v ceně ustájení. Dále jsou odečteny náklady za energii, vodu a základní údržbu. Jedná se o příklad bez investice do techniky, nemovitosti a pozemků pro vybudování stáje. Krmná dávka není vlastní produkce, ale kupovaná, tedy ceny se odvíjí dle situace na trhu a každý rok se mohou měnit.

5 Závěr

Kůň má velmi specifické postavení mezi ostatními hospodářskými zvířaty. Jeho největší využití je v oblasti volnočasových aktivit a převážně ve sportu. Co se týká prvovýroby, v České republice nemá tradici produkce koňského masa ani mléka. Zbývá tak produkce hříbat a koňského hnoje. V oblasti chovu koní tvoří hlavní zdroj příjmů poskytování služeb, a to ustájení a jezdecké lekce. Tento fakt může být komplikací například při žádostech o dotace v oblasti živočišné výroby, které jsou univerzálně zaměřené na návratnost investic v oblasti prvovýroby. Cílem této práce bylo vytvořit souhrn nákladů na chov koně jak v případě, že je využívána služba ustájení, tak je chován ve vlastních prostorách. Dále zhodnotit možné výnosy spojené s chovem koní. Sběr dat probíhal v Jihočeském kraji.

V první části práce byly vypočteny náklady za základní aspekty chovu koní. Prvním hodnoceným aspektem byla výživa, přičemž názorná základní krmná dávka se skládala ze sena a jadrného krmiva. Cena za základní krmnou dávku činila 2 100 Kč na měsíc a v případě zařazení minerálního lizu 2 400 Kč. Také byl uveden příklad krmné dávky pro sportovně využívaného koně, jejíž hodnota byla 4 412 Kč. Dále bylo do nákladů zahrnuto vybavení jak na údržbu koně, tak základní vybavení pro koně a jezdce v celkové částce 65 629 Kč. Nejnákladnější položkou bylo jednoznačně ustájení, které se může cenově pohybovat od 4 000 až do 7 500 Kč za měsíc v závislosti na zvolené technologii ustájení. Nejdražším ustájením bylo boxové vzhledem k tomu, že s ním souvisí největší nabídka doplňkových služeb, a naopak nejlevnějším bylo ustájení pastevní. V ceně ustájení byla zahrnuta i cena základní krmné dávky. Další položkou byla podkovářská a veterinární péče, kdy se cena podkovářské péče pohybovala v rozmezí od 300 Kč do 2 400 Kč, dle zvolené služby. Cena za povinné veterinární služby, které zahrnují odčervení a vakcinaci proti chřipce, byla 1 302 Kč ročně.

V další části práce byly vytvořeny souhrnné náklady pro vybrané skupiny koní. Celková částka za odchov hříběte od inseminace, včetně nákladů na březí klisnu, až do jeho věku tří let, činila 206 719 Kč. V případě koně bez zátěže vyšly náklady na 63 102 Kč v pastevním ustájení a v boxovém na 105 102 Kč za rok. Sportovně využívaný kůň vyšel na 158 862 Kč/rok v boxovém ustájení. V případě zahrnutí pravidelných tréninků stoupla hodnota nákladů na sportovního koně na 274 026 Kč za rok.

Prodejní cena jednoho hříběte do věku 1 roku se pohybuje v České republice okolo hodnoty 100 000 Kč, přičemž celkové náklady na jeho chov při využití služby

ustájená do odstavu v 6 měsících vychází na 123 634 Kč, kdy tato cena zahrnuje i částku za inseminaci klisny. Prodejní cena průměrného tříletého koně se pohybuje okolo 200 000 - 250 000 Kč, kdy celkové náklady na jeho chov byly vypočteny na částku 206 719 Kč a každým rokem se navyšují o 63 102 Kč v případě pastevního ustájení, o 105 102 Kč v případě boxového. Při ustájení ve vlastních prostorách byly vypočteny náklady na 1 koně v hodnotě 57 582 Kč ročně bez započítané vlastní práce. Navýšením počtu ustájených jedinců klesají náklady na jednoho koně.

Z výsledků práce vyplývá, že nejnižším nákladem v chovu koní je jejich pořizovací cena, protože výdaje za ustájení a základní péči ji v průběhu let několikanásobně převyšují, a to i bez neočekávaných výdajů v případě zranění či nemoci. Je proto důležité rozumně uvážit, zda má chovatel dostatek finančních prostředků, aby byl schopen vše dlouhodobě hradit. V případě zpuštění klisny je nutno zvážit, zda je její kvalita taková, aby budoucí hodnota hříběte zajišťovala návratnost investice. Výsledky práce ukazují, že prodejní cena hříbat je nižší než vynaložené prostředky na jejich produkci, což odpovídá aktuálnímu trendu poklesu počtu ročně narozených hříbat v České republice. Nejvíce rentabilní oblastí v chovu koní jsou tak poskytované služby v podobě ustájení a jezdeckých lekcí.

Seznam použité literatury

- Animalfeed.cz (2020). *Kolika – Bolest břicha*. [online] [19. 3. 2024] Dostupné z: <https://www.animalfeed.cz/dobre-vedet/kolika-bolest-bricha/>
- Bartošová, J. (2023). *Jak nahlížet na životní pohodu koní? Welfare má pět definovaných domén*. [online] jezdcí.cz [15. 3. 2024] Dostupné z: <https://www.jezdcí.cz/clanky/jak-nahlizet-na-zivotni-pohodu-koni-welfare-ma-pet-definovanych-domen/>
- Baštyřová A. (2024). *Využití antiparazitních a zootechnických postupů pro kontrolu vybraných parazitárních infekcí koní a skotu*. Disertační práce, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, fakulta zemědělská a technologická.
- Bioveta.cz, (2016). *Doporučená vakcinační schémata pro koně s použitím vakcín Flequin T a Flequin H*. [online] [17. 3. 2024] Dostupné z: <https://www.bioveta.cz/files/files/Ke-stazeni/Brozury/Vakciny-pro-kone.pdf>
- Biovetapets.cz, (2017). *Bezpečnost na koni*. [online] [25. 3. 2024] Dostupné z: <https://www.biovetapets.cz/zajimavosti/bezpecnost-na-koni>
- Blažek, M. (2020). *Statistika ČJF pro rok 2020*. [online]. Statistika.org [25. 1. 2024] Dostupné z: <https://www.jezdectvi.org/clanek/statistika-cjf-pro-rok-2020>
- Clauss M., Codron D., Hummel, J., (2023) Equid Nutritional Physiology and Behavior: An Evolutionary Perspective. *Journal of Equine Veterinary Science*, 124: Online. S. 1-11. Dostupné z: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0737080623000564>
- Clements, J. M. a Pirie, R. S., (2007). Respirable dust concentrations in equine stables. Part 2: The benefits of soaking hay and optimising the environment in a neighbouring stable. *Research in Veterinary Science*, 83: Online. S. 1-6. Dostupné z: https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0034528806002402?ref=pdf_download&fr=RR-2&rr=85b0e01fddf96e98
- Clements, J. M. a Pirie, R. S., (2007). Respirable dust concentrations in equine stables. Part 1: Validation of equipment and effect of various management systems. *Research in Veterinary Science*, 83: Online. S. 1-7. Dostupné z: https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0034528806002402?ref=pdf_download&fr=RR-2&rr=85b0e01fddf96e98
-

-
- Craig, M. (2014). *Co by měl každý majitel vědět o podkování*. [online] equichannel.cz [19. 3. 2024] Dostupné z: <https://equichannel.cz/clanky/zdravi-a-veterinari-pece/co-by-mel-kazdy-majitel-vedet-o-podkovani-201402261209>
- Čoudková, V. a Vrbová A. a Baštýřová A. (2021). Časopis chovatelů koní. Číslo 25. 3/2021.
- Dražan J., (2001). *Ochrana koní proti parazitům*. [online] ifauna.cz [18. 3. 2024] Dostupné z: <https://naschov.cz/ochrana-koni-proti-parazitum/>
- Dražan, J. (2023). *Požadavky na ustájení koní*. [online] ifauna.cz [18. 3. 2024] Dostupné z: <https://www.ifauna.cz/clanky/20-pozadavky-na-ustajeni-koni.html>
- Drum, M. (2021). *Horse Riding Equipment List (What Do You Really Need?)* [online] farmhousetack.com [19. 3. 2024] Dostupné z: <https://www.farmhousetack.com/blogs/barn-blog/horse-riding-equipment-list-what-do-you-really-need>
- Dušek J. a kol. (2011). *Chov koní*. Brázda. 211/2011. ISBN 978-80-209-0388-4
- Eagri.cz, (2023). *Statistiky chovu koní v ČR v letech 1921-2023*. [online] [25. 3. 2024] Dostupné z: [https://eagri.cz/public/portal/mze/vyhledavani\\$a3759-search?query=stavy+kon%C3%AD](https://eagri.cz/public/portal/mze/vyhledavani$a3759-search?query=stavy+kon%C3%AD)
- Eqmagazin.cz, (2023). *Jakým senem krmit koně?* [online] [23. 1. 2024]. Dostupné z: <https://www.eqsmagazin.cz/jakym-senem-krmit-kone/>
- Eqsmagazin.cz, (2023). *Jak vybrat sedlo*. [online] [20. 3. 2024] Dostupné z: <https://www.eqsmagazin.cz/jak-vybrat-sedlo/>
- Equito.cz, (2023). *Kolik stojí kůň*. [online][15. 3. 2024] Dostupné z: <https://equito.cz/kolik-stoji-kun/>
- Equos.cz, (2018). *Krmení koní*. [online] [23. 1. 2024]. Dostupné z: <https://www.equos.cz/index.php/pece-o-kone/krmeni-koni>
- Eu.worldhorsewelfare.org, (2022). *Horse welfare in sport*. [online] [19. 3. 2024] Dostupné z: <https://eu.worldhorsewelfare.org/what-we-do/sport-and-leisure-horses/horse-welfare-in-sport>
- Hammond, G. (2023). *6 Types of Horseback Riding Competitions*. [online] rjclassics.com [20. 30. 2024] Dostupné z: <https://www.webmd.com/pets/what-to-know-about-dressage>
- Hoffmanová, H. a Smíšková, Š. (2023). *Hipoterapie anebo Léčba koněm*. [online] sancedem.cz [17. 3. 2024] Dostupné z: <https://sancedem.cz/hipoterapie-aneb-lecba-konem>
-

-
- Holubcová, E. (2014). *Mýty kolem dostihů: peníze, peníze, peníze*. [online] eqichannel.cz [24. 3. 2024] Dostupné z: https://equichannel.cz/clanky/myty-kolem-dostihu/myty-kolem-dostihu-penize-penize-penize#google_vignette
- Horseandme.eu, (2024). *FAGER: promyšlená udidla 21. století*. [online] [21. 3. 2024] Dostupné z: <https://www.horseandme.eu/znacky/fager--promyslana-udidla-21--stoleti/>
- Horsevets.cz, (2024). *Vakcinace koní*. [online] [15. 3. 2024] Dostupné z: <https://horsevets.cz/clanky/vakcinace-koni/>
- Hynara, R. (2024). *Schvácení kopyt (laminitis)*. [online] veterinarninemocnice.cz [17. 3. 2024] Dostupné z: <https://www.veterinarninemocnice.cz/zakroky/151-schvaceni-kopyt-laminitis>
- Chrobok, J. (2014). *Jízda na koni je krásný, ale nebezpečný sport*. [online] hledamzdravi.cz [26. 3. 2024] Dostupné z: https://www.hledamzdravi.cz/jizda-na-koni-je-krasny-ale-nebezpecny-sport/#google_vignette
- Inhyuck H., Hollars J., Lancaser M., Mowray R., Yoder M., (2009) An Economic Impact Analysis of the North Carolina Equine Industry. *Journal of Equine Veterinary Science*, 29: Online. S. 1-2. Dostupné z: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0737080609004225>
- Janiček, J. (2024). *Čištění na koně*. [online] equito.cz [23. 3. 2024] Dostupné z: <https://equito.cz/cisteni-na-kone/>
- Jaqueth A., Lochner H., Staniar W. a Martinson K., (2023) 176 Employment in the equine industry: Insights into job types, salaries, and education. *Journal of Equine Veterinary Science*, 124: Online. S. 1-1. Dostupné z: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S073708062300312X>
- Kaluža, M. a Konvalinková J. (2019). *Koně, nemoci koní*. [online] cit.vfu.cz [17. 3. 2024] Dostupné z: <https://cit.vfu.cz/nz/NHZ/nem.kon..html>
- Kenny, L. (2023). *How to Make Rotational Grazing Work on Your Horse Farm*. [online] extension.psu.edu [19. 3. 2024] Dostupné z: <https://extension.psu.edu/how-to-make-rotational-grazing-work-on-your-horse-farm>
- Krmimezdrave.cz, (2023). *Sladový květ 30 kg*. [online] [18. 3. 2024] Dostupné z: <https://www.krmimezdrave.cz/sladowy-kvet-30kg/>
- Kučerová, M. (2024). *RECENZE: Uzdecka Preteq FaySport*. [online] horseandme.eu [23. 3. 2024] Dostupné z: <https://www.horseandme.eu/testovani-a-recenze/recenze--uzdecka-preteq-faysport/>
-

-
- Lacková, J. (2023). *Pšeničné otruby ve výživě koní: Mýty a fakta*. [online] eshop.adw.cz [18. 3. 2024] Dostupné z: <https://eshop.adw.cz/rubriky/odborne-clanky-2/psenicne-otruby-pro-kone/>
- Locke, M. R.; Cross, T. D.; Hoglan, A.; Springer, R.; Guay, K. A.; Wellmann, K.; Martinez, R. a Jones, T. N., (2023). 183 Effects of prolonged hay net feeding on equine behaviour. *Journal of Equine Veterinary Science*, 124: Online. S. 1. Dostupné z: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0737080623003192>
- Loy J., Thompson H. Ip. R., (2019) The Australian equine industry. *Journal of Veterinary behavior*, 29: Online. S. 1-1. Dostupné z: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S155878781830128X>
- Lupoae O. D. Wilk V., Radu R. I., (2024) Sustainable entrepreneurship in equine services. *Journal of Business Research*, 170: Online. S. 1-14. Dostupné z: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0148296323007208>
- Máchal L., (2011): Chov zvířat I – Chov hospodářských zvířat. Mendelova univerzita, Brno, ISBN 978-80-7375-553-9
- Malinovský, J. (2023). *Počet koní v ČR stále roste. Ke konci roku 2022 jich bylo už 101.887* [online]. Jezdci.cz [25. 1. 2024] Dostupné z: <https://www.jezdci.cz/clanky/pocet-koni-v-cr-stale-roste-ke-konci-roku-2022-jich-bylo-uz-101887/>
- Marjoman.net, (2023). *Benefits of Barefoot Horses (and some disadvantage)*. [online] [19. 3. 2024] Dostupné z: <https://marjoman.net/en/blog/benefits-of-barefoot-horses-and-some-disadvantage-b41.html>
- Mastellar, S.; Rosenthal, E.; Carroll, H. a Bott-knutson, R., (2018). Assessment of equine feeding practices and knowledge of equine nutrition in the midwest. *Journal of Equine Veterinary Science*, 29: Online. S. 1-7. Dostupné z: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0737080617306342>.
- Mechová, M. (2013). *Nakrm si svého koně 2: Mýty a fakta o krmivech (pokračování)*. [online] equichannel.cz. [1.2. 2024] Dostupné z: <https://equichannel.cz/clanky/nakrm-sveho-kone/nakrm-si-sveho-kone-2-myty-a-fakta-o-krmivech-pokracovani>
- Nielsen M. K., Branan M. A., Wiedenheft A. M., Digianantonio R., Garber L. P., Koprál C. A., Phillippi-Taylor A. M., Traub Dargatz J. L., (2018) Parasite control strategies used by equine owners in the United States: A national survey. *Veterinary*
-

-
- Parasitology*, 250: Online. S. 1-7. Dostupné z: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0304401717305241>
- Otrubová, M. a kol. (2023). *Pohlavní cyklus klisen*. [online] [20. 3. 2024] Dostupné z: <https://www.agropress.cz/pohlavni-cyklus-klisen/>
- Otrubová, M., (2020). *Objemná a jadrná krmiva*. [online] agropress.cz [21. 3. 2024] Dostupné z: <https://www.agropress.cz/zakladni-charakteristika-krmiv/>
- Petlachová, T. (2015). *Ustájení koní*. [online] chovzvirat.cz [29. 4. 2024] Dostupné z: https://www.chovzvirat.cz/clanek/721-ustajeni-koni/#google_vignette
- Pieczulis, L. (2024). *Voltiz – sport pro milovníky koní*. [online] fera24.cz [20. 3. 2024] Dostupné z: <https://fera24.cz/voltiz-sport-pro-milovniky-koni.html>
- Podkovarství.com (2022). *Ceník podkovářských prací 2022*. [online] [19. 3. 2024] Dostupné z: <https://www.podkovarstvi.com/cenik-2022>
- Podkovarství.com (2022). *Ošetření, úprava a podkování kopýtek hříbat*. [online] [19. 3. 2024] Dostupné z: <https://www.podkovarstvi.com/h%C5%99%C3%ADbata>
- Pratt- Phillips, (2016). Feeding Practices and Nutrient Intakes Among Elite Show Jumpers. *Journal of Equine Veterinary Science*, 43: Online. S. 1-5. Dostupné z: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0737080616302209>
- Procházka, M. (2023). *Koňská praxe*. [online] veterina-metrebova.cz [15. 3. 2024] Dostupné z: <https://www.veterina-mtrebova.cz/kone.html>
- Richtar B., (2009). *Výživa koní: zápisky ze semináře (1)*. [online] equichannel.cz [21. 3. 2024] Dostupné z: <https://equichannel.cz/clanky/zdravi-a-veterinari-pece/vy-ziva-koni-zapisky-ze-seminare-1>
- Roberts, J. a Murray, J., (2014). Equine nutrition in the united states: a review of perceptions and practices of horse owners and veterinarians. *Journal of Equine Veterinary Science*, 34: Online. S. 1-6. Dostupné z: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0737080614001579>.
- Rotová, G. (2022). *Cushingův syndrom – nové informace* [online] equichannel.cz [17. 3. 2024] Dostupné z: <https://equichannel.cz/clanky/zdravi-a-veterinari-pece/cushinguv-syndrom-nove-informace>
- Rotová, G. (2022). *Řepné řízky - pro a proti*. [online] equichannel.cz [18. 3. 2024] Dostupné z: <https://equichannel.cz/clanky/ustajeni-a-pece-o-kone-1300876743/repne-rizky-pro-a-proti>
-

-
- Royal-horse.com, (2024). *The active stable: everything you need to know about this new concept*. [online] [18. 3. 2024] Dostupné z: <https://www.royal-horse.com/advice/active-stable-everything-know/>
- Růžicková, P. (2021). *Všestrannost: náročná disciplína pro koně i člověka*. [online] equichannel.cz [19. 3. 2024] Dostupné z: <https://equichannel.cz/clanky/vsestrannost/vsestrannost-narocna-disciplina-pro-kone-i-cloveka>
- Růžicková, P. (2021). *Všestrannost: náročná disciplína pro koně i člověka*. [online] equichannel.cz. [1. 2. 2024] Dostupné z: <https://equichannel.cz/clanky/vsestrannost/vsestrannost-narocna-disciplina-pro-kone-i-cloveka>
- Řehoř V. a Srpová J. (2010). *Základy podnikání*. 1. vydání 2010. ISBN 978-80-247-3339-5
- Sošková, K. (2022). *Drezura – zajímavosti a historie jezdeckého umění*. [online] www.horesbook.cz. [25. 1. 2024] Dostupné z: <https://www.horse-boook.cz/blog/zajimavosti/drezura-cili-jezdecke-umeni-jeji-historie-a-zajimavosti.html>
- Sourceforhorse.com (2021). *Facts about steel and aluminium horseshoes*. [online] [19. 3. 2024] Dostupné z: <https://sourceforhorse.com/blogs/source-for-horse/facts-about-steel-and-aluminum-horseshoes>
- Svupraha.cz, (2023). *Ceník vyšetření podle laboratoří*. [online] [19. 3. 2024] Dostupné z: <https://www.svupraha.cz/ceniky/cenik-vysetreni-podle-laboratori>
- Swirsley, N.; Spooner, H.; a Hoffman, R., (2017). Supplement use and perceptions: a study of us horse owners. *Journal of Equine Veterinary Science*, 59: Online. S. 1-6. Dostupné z: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S073708061730028x>.
- Šalková, K. (2011). *Příprava na sezónu: reining*. [online] equichannel.cz [20. 3. 2024] Dostupné z: <https://equichannel.cz/clanky/teorie-jezdeni/priprava-na-sezonu-reining>
- Šebková, V. (2011). *Vytrvalost – kategorizace jezdců a koní v praxi*. [online] equichannel.cz [20. 3. 2024] Dostupné z: <https://equichannel.cz/clanky/vytrvalost/vytrvalost-1322056693>
- Švehlová, D. (2012). *Jak se u nás rodí hříbata*. [online] equichannel.cz [20. 3. 2024] Dostupné z: https://equichannel.cz/clanky/chov-koni/jak-se-u-nas-rodí-hribata#google_vignette
-

-
- Švehlová, D. (2023). *Vlastní kůň, díl 13: Výběr vhodného ustájení – pastevní ustájení*. [online] ifauna.cz. [1. 2. 2024] Dostupné z: <https://www.ifauna.cz/clanky/8723-vlastni-kun-dil-13-vyber-vhodneho-ustajeni-pastevni-ustajeni.html>
- Thirkell J., Hyland R., (2017) A Preliminary Review of Equine Hoof Management and the Client–Farrier Relationship in the United Kingdom. *Journal of Equine Veterinary Science*, 59: Online. S. 1-7. Dostupné z: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0737080617303659>
- Thompson J. M., Kibler M. L., Ivery J. L. Z., (2021) 124 Financial strain caused by COVID-19 and its impact on equine industry participant willingness-to-pay for equine care. *Journal of Equine Veterinary Science*, 100: Online. S. 1-1. Dostupné z: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0737080621002173>
- Undestander, D., (2013). Grass varieties for horses. *Journal of Equine Veterinary Science*, 33: Online. S. 1-6. Dostupné z: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0737080613001159>
- Vaschovatel.cz, (2023). *Odčervení aneb jak na vnitřní parazity*. [online] [15. 3. 2024] Dostupné z: <https://www.vaschovatel.cz/blog/1476-odcerveni-koni-aneb-jak-na-vnitрни-parazity.html>
- Venkat, S. R. (2022). *What to Know About Dressage*. [online] webmd.com [20. 3. 2024] Dostupné z: <https://www.webmd.com/pets/what-to-know-about-dressage>
- Veterinarni-lekari.cz, (2024). *Výživa koní – časté omyly, otázky a odpovědi*. [online] [21. 3. 2024] Dostupné z: <https://www.veterinarni-lekari.cz/novinky/vyziva-konicaste-omyly-otazky-a-odpovedi-136226>
- Vinczeová, M. (2023). *Equinní metabolický syndrom a jeho léčebné perspektivy*. [online] avecell.cz [17. 3. 2024] Dostupné z: <https://avecell.cz/equinni-metabolicky-syndrom-a-jeho-lecebne-perspektivy/>
- Vostatková, A. (2010). *Paddock paradise – zdravé ustájení pro koně*. [online] equichannel.cz. [2. 2. 2024] Dostupné z: <https://equichannel.cz/clanky/zdravi-a-veterinarni-pece/paddock-paradise-zdrave-ustajeni-pro-kone>
- Vzdelavani.chov-koni.cz, (2020). *Využitelnost koně*. [online] [17. 3. 2024] Dostupné z: http://vzdelavani.chov-koni.cz/studovat/11009/lekce/3_232862db-d3a3-4c05-bf67-e20d1fd539ee
- Zemskyhrebcipecpisek.cz, (2024). *Ceník služeb pro veřejnost*. [online] [20. 3. 2024] Dostupné z: <https://www.zemskyhrebcipecpisek.cz/cenik-sluzeb>
-

-
- Zemskyhrebcecpisek.cz, (2024). *Inseminace čerstvým spermatem*. [online] [20. 3. 2024] Dostupné z: <https://www.zemskyhrebcecpisek.cz/plemenni-hrebci/inseminace-cerstvym-spermatem-2816>
- Zemskyhrebcecpisek.cz, (2024). *Inseminace zmraženým spermatem*. [online] [20. 3. 2024] Dostupné z: <https://www.zemskyhrebcecpisek.cz/plemenni-hrebci/inseminace-zmrazenym-spermatem-2817>
- Zemskyhrebcecpisek.cz, (2024). *Přirozená plemenitba*. [online] [20. 3. 2024] Dostupné z: <https://www.zemskyhrebcecpisek.cz/plemenni-hrebci/prirozena-plemenitba-2815>
- Zink, V. a Navrátil, J. (2016). *Ustájení v chovu koní*. [online] agropress.cz. [1.2. 2024] Dostupné z: <https://www.agropress.cz/ustajeni-v-chovu-koni/>
- Zizkovec.cz, (2019). *Aktivní stáj? Vaše koně budou mít stálý pohyb, i když na ně nebudete mít čas*. [online] [23. 1. 2024]. Dostupné z: <https://www.zizkovec.cz/l/aktivni-staj-vase-kone-budou-mit-staly-pohyb-i-kdyz-na-ne-nebudete-mit-cas/>
- Žert Z., (2016) *Vývojová růstová onemocnění*. [online] habibipronekone.cz [26. 4. 2024] Dostupné z: http://www.habibipronekone.cz/Vyvojova-rustovaonemocneni-a5_29.htm
-

Seznam grafů

Graf 1: Graf stavu koňovitých k roku 2023 (EAGRI, 2023).....	10
Graf 2: Počty narozený hříbat (EAGRI, 2023).....	10
Graf 3: Počty dovezených a vyvezených koní v letech 2003 až 2023 (EAGRI, 2023)	11

Seznam tabulek

Tabulka 1: Členská základna jezdců	12
Tabulka 2: porovnání mezi oficiálními a hobby závody (BLAŽEK, 2020)	12
Tabulka 3: Počty sportovců.....	13
Tabulka 4: Krmiva	16
Tabulka 5: Vakcinační program (BIOVETA, 2016).....	29
Tabulka 6: Vakcinační program pro březí klisny (BIOVETA, 2016).....	29
Tabulka 7: Příklad krmné dávky koně se zátěží (cena s DPH)	38
Tabulka 8: Náklady na ustájení podle jednotlivých typů (ceny bez DPH)	40
Tabulka 9: Vybavení na údržbu koně (ceny bez DPH).....	40
Tabulka 10: Vybavení pro jezdecky využívaného koně (ceny bez DPH)	41
Tabulka 11: Jezdecké potřeby pro jezdce (ceny bez DPH).....	42
Tabulka 12: Průměrné ceny za korektury kopyt (ceny bez DPH)	43
Tabulka 13: Průměrné ceny a podkovářské služby (ceny bez DPH)	43
Tabulka 14: Podkovářská diagnostika (ceny bez DPH).....	43
Tabulka 15: Průměrná cena za chov březí klisny po dobu její březosti (11 měsíců) bez DPH.....	46
Tabulka 16: Průměrná celková cena za připuštění a chov březí klisny bez DPH.....	46
Tabulka 17: Přehled cen za ustájení klisny s hříbětem od porodu do odstavu (6 měsíců) bez DPH	47
Tabulka 18: Průměrné náklady na ustájení hříběte od odstavu až do tří let věku (bez DPH)	47
Tabulka 19: Celkové průměrné náklady na chov hříběte od odstavu do tří let (bez DPH)	48
Tabulka 20: Průměrné náklady na chov koně bez zátěže za 1 rok (bez DPH)	49
Tabulka 21: Průměrná cena za základní náklady na chov koně se zatížením za 1 rok bez DPH	49
Tabulka 22: Průměrná cena za jezdeckou hodinu s trenérem bez DPH	50
Tabulka 23: Příklad nákladů za koně bez zátěže, ustájeného ve vlastních prostorách za jeden rok bez DPH	50
Tabulka 24: Výnosy z poskytování služby ustájení 1 koně za jeden měsíc bez DPH	52
